

Miten työpaikallasi jaksetaan?

Yrittäjänä ja työnantajana kannat huolta myös osaavien työntekijöiden työssä viihtymisestä ja jaksamisesta. Eläke-Fennia tarjoaa sinulle joustavat ratkaisut työeläkevakuutusten hoitoon ja sen ohella asiantuntijatuen muun muassa työpaikan työhyvinvoinnin edistämiseen. Ota yhteyttä – katsotaan yhdessä, miten sinun yrityksessäsi jaksaminen varmistetaan.

Yhteistyön vuosi

Eläke-Fennia pääsi päättäneen vuoden aikana tavoitteissaan hyvin ja osin jopa erinomaisiin tuloksiin, vaikka sijoitustoiminnan tuotot jäivät vaikeissa olosuhteissa vain tyydyttävälle tasolle. Vuoden keskeinen teema oli yhteistyön käynnistäminen uusien kumppaneiden kanssa.

Vuotta 2002 leimasivat vahvasti edellisen vuoden lopussa tehdyt myyntiyhteistyösopimukset Lähivaakuutus-ryhmän ja Osuuspankkiryhmän kanssa sekä niihin liittyvä yhteistyön rakentaminen ja kumppanuusverkon kouluttaminen. Vuoteen mahtui kaksi voitollista siirtokierrosta, jotka kylläkin näkyvät markkinaosuudessamme vasta vuoden 2003 puolella. Myös vakuutusten uusmyynti saatiin hyvään alkuun uusien kumppaneiden kanssa. Yhteistyön onnistumisesta kertoo muun muassa se, että Eläke-Fennian YEL-asiakkaiden lukumäärä ylitti vuoden 2003 alussa 20 000 asiakkaan rajan.

Eläke-Fennia osallistui vuonna 2002 resurssiensa puitteissa työeläketurvan kehittämiseen alan yhteistyöryhmissä. Erityisen panoksen annoimme YEL-vakuutuksen kehittämiseen yrittäjien omien toiveiden mukaiseksi. Tavoitteena tänä keväänä eduskunnassa hyväksytyssä uudistuksessa on parantaa yrittäjien eläketurvaa ja lisätä joustavuutta YEL-vakuutuksen käytännön toteuttamisessa.

Suurten ratkaisujen aika

Vuosi 2002 ja sitä edeltänyt vuosi ovat olleet tulevan eläketurvan ja sen rahoittamisen kannalta merkittävien päätösten vuosia. Muutosten ansiosta työeläkkeet tulevat olemaan useimmille jatkossakin tärkein toimeentulon lähde vanhuuden, työkyvyttömyyden ja perhehuoltajan kuoleman varalle. Sovitut muutokset luovat hyvän pohjan, kun vastataan suurten ikäluokkien ikääntymiseen liittyvään valtavaan haasteeseen.

Ratkaistava on, kuinka onnistumme kehittämään työelämän arkipäivää sellaiseksi, että ikääntyvä väestömme jaksaa ja pysyy motivoituneena työssä useita vuosia nykyistä pidempään. Kysymys ei ole pelkästään eläkkeiden rahoituksesta vaan arvokkaan osaamispääoman säilyttämisestä työelämässä uhkaavan työvoimapulan olosuhteissa.

Sijoituskokemukset opiksi

Viime vuosikymmenen loppupuolella tehdyt, sijoitustoimintaa säätelevät uudistukset antoivat työeläkeyhtiöille mahdollisuuden monipuolistaa sijoitustoimintaa ja lisätä harkitusti riskiä, jotta sijoitustuotot saataisiin kasvamaan pitkällä tähtäyksellä. Uudistus nostatti eläkelaitosten tuottoja tuntuvasti vuosikymmenen loppupuoliskolla.

Nyt olemme kuitenkin saaneet jo kolme vuotta ponnistella kovasti

päästäksemme edes positiiviseen kokonaistuottoon. Tähän on syynä muun muassa poikkeuksellisen pitkään jatkunut osakkeiden hintojen lasku. Vaikeat ajat herättävät kysymään, onko nykyjärjestelmässä ja sen periaatteellisissa lähtökohdissa tai teknisessä toteutuksessa jotain vikaa tai parannettavaa.

Nykyinen järjestelmä, jossa ensivaiheen riskinkantajana toimii vakuutuksen järjestänyt eläkelaitos, on riskin hajauttamisen ja riskinoton kohtuullistamisen näkökulmasta toiminut hyvin. Vakuutusperiaatteen mukanaan tuomat vakavaraisuusvaatimukset ovat rajanneet riskinottomahdollisuuksia ja halukkuutta juuri silloin, kun varovaisuutta on eniten tarvittu.

Saatujen kokemusten pohjalta on työeläkejärjestelmässä tarpeen harkita keinoja eläkelaitosten vakavaraisuusarvojen kohentamiseksi, jotta riittävä riskinkantokyky varmistuisi myös jatkossa. Muutoksia pohdittaessa on muistettava työeläkkeiden sosiaalivakuutusluonne ja pääpainon tulee olla luvattujen etuuksien turvaamisessa. Turhan suurta riskinottoa tulee välttää, sillä kenenkään ei ole varsinaisesti tarkoitus rikastua työeläkkeillä. Ratkaisevan tärkeä kysymys työeläketurvaa kehitettäessä kuuluu: kuka kantaa riskin eri tilanteissa? Riskin siirtäminen vakuutetuille ei sovi työeläkkeiden perustehtävään perusturvallisuuden takaajana.

Haasteina työelämän kehittämisen ja sijoituskokemusten hyödyntäminen

Yhteistyötä asiakkaan eduksi

Tärkeäksi tavoitteeksi Eläke-Fenniassa asettamamme liiketoiminnan sähköistäminen on edennyt tietojenhallintastrategiamme mukaisesti ja tarjoaa jo nyt asiakkaillemme ja yhteistyökumppaneillemme erinomaiset apuvälineet eläkevakuutusasioiden sujuvaan ja luotettavaan hoitoon. Yhtenä tärkeänä osa-alueena sähköisten palvelujen ja palveluprosessien kehittämisessä tulee olemaan varautuminen suurten ikäluokkien eläköitymisen mukanaan tuomaan eläkehakemusten voimakkaaseen kasvuun.

Väestön ikääntyminen heijastuu vahvasti myös Eläke-Fennian henkilöstön ikärakenteeseen. Meidän tulee jatkossa kiinnittää erityistä huomiota ikääntymisen mukanaan tuomiin uusiin haasteisiin ja jaksamisen varmistamiseen paitsi asiakasyrityksissämme myös omassa talossamme. Vuonna 2002 vahvistetussa Eläke-Fennian henkilöstöstrategiassa painopisteitä ovatkin muun muassa osaamiskartoitukset, esimiestyön tukeminen ja ilmapiirin kehittäminen, organisaatorakenteen ja työnjakojen uudelleenarviointi sekä erilaisten kehittämissankkeiden ja henkilöstöresurssien yhteensovittaminen.

Eläke-Fennia elää voimakkaan kehittämisen aikaa niin työeläketurvan uudistusten, väestön ikääntymisen kuin uusien yhteistoimintakumppanien mukanaan tuomien haasteiden osalta. Tavoitteemme on kehittää yhdessä muun Fennia-ryhmän ja Lähivakuutus-ryhmän sekä Osuuspankkiryhmän kanssa palvelukokonaisuus, joka vastaa asiakkaidemme tarpeita kaikilla vakuutus- turvan, varainhallinnan ja rahoituspalvelujen osa-alueilla. Teemme parhaamme, että pystymme jatkossakin vastaamaan asiakkaidemme, yhteistyökumppaniemme ja sidosryhmiemme odotuksiin.

Haluan kiittää lämpimästi asiakkaitamme ja yhteistyökumppaneitamme kuluneesta vuodesta sekä yhtiömme henkilökuntaa erinomaisesti tehdystä työstä yhteisten tavoitteidemme saavuttamiseksi.

Lasse Heiniö
Toimitusjohtaja

Saajos-yhtiöt löysivät avaimet henkilöstön työhyvinvointiin

Saajos-yhtiöt valmistavat palo- ja turvaovia rakennus- ja telakkateollisuuden tarpeisiin. Erikoistuminen kapealle alueelle on auttanut yhtiötä saavuttamaan vahvan jalansijan omalla alallaan.

Korkealaatuiset tuotteet, luotettavuus sekä henkilökunnan ammatillinen osaaminen ovat kilpailukyvyä avaintekijöitä. Yhtä tärkeänä toimitusjohtaja Seppo Saajos pitää työhyvinvointia ja työssä viihtymistä. ”Työntekijöiden hyvinvointi heijastuu koko yrityksen toimintaan ja menestymiseen. Tyky-toiminnassa on kyse investoinnista yhtiön tulevaisuuteen”, toimitusjohtaja Saajos korostaa.

Työhyvinvoinnin kulmakiviä Saajos-yhtiöissä ovat viestintä, työolojen kehittäminen, laatu- ja ympäristöjärjestelmät, harrastustoiminta sekä työterveyshuolto. Monipuolista toimintaa koordinoi työryhmä, jossa on edustajia kaikista henkilöstöryhmistä. Myös Eläke-Fennian tyky-asiantuntija on konsultoinut ja auttanut tarpeen mukaan.

”Tyky-toiminnan kehittämisessä Eläke-Fennia on meille tärkeä kumppani. Aito kuunteleminen ja halu tukea asiakkaan toimintaa on Eläke-Fennian vahvuus”, toimitusjohtaja Saajos sanoo.

Työeläketurvan asiantuntija

TEL- ja YEL-vakuutuksista maksetaan eläkkeitä työntekijöille ja yrittäjille muun muassa ikääntymisen ja pitkäaikaisen työkyvyttömyyden sekä perheenhuoltajan kuoleman perusteella. Etuuksiin kuuluu myös kuntoutus työkyvyttömyyden uhatessa. Molemmat vakuutukset ovat lakiin pohjautuvia ja siksi niiden perussisältö on eri yhtiöissä samanlainen. Eläke-Fennian vahvuutena ovat tuotteiden ja vankan asiantuntemuksen hyvä saatavuus laajan kumppanuuksiverkon avulla ja lisäarvopalvelut, joita yhtiö on kehittänyt erityisesti työhyvinvoinnin, asiakasrahoituksen ja sähköisten palveluiden alueella.

TEL työntekijän turvaksi

Yksityisen alan työnantajan on vakuutettava kaikki palveluksessaan olevat työntekijät joko työntekijäin eläkelain (TEL) tai taiteilijoiden ja eräiden erityisryhmiin kuuluvien työntekijöiden eläkelain (TaEL) mukaan. Tietyillä työaloilla työskentelevät henkilöt kuuluvat LEL:n piiriin. Esimerkiksi Eläke-Fennia Onlinen Löydä oikea eläkelaki -palvelu auttaa työnantajaa tekemään helposti oikean valinnan TEL:n, TaEL:n ja LEL:n välillä. TEL on yksityisten alojen peruslaki, jonka mukaan eläkettä kertyy yli miljoonalle suomalaiselle palkansaajalle.

TEL-työntekijöiden työsuhte- ja palkkatiedot ilmoitetaan työsuhteiden alkaessa ja päättyessä Eläke-Fennialle. Lisäksi työnantaja antaa vuosittain ns. vuosi-ilmoituksen kuluneen vuoden maksetuista palkoista. Yhä useampi työnantaja käyttää ilmoittamisessa Internetissä toimivaa Eläke-Fennia Online -palvelua, jonka kautta tarvittavat tiedot saa perille nopeasti ja joustavasti.

Oman TEL-vakuutusmaksunsa osana työnantaja maksaa Eläke-Fennialle myös työntekijän työeläkemaksuisuuden, jonka työnantaja pidättää aina palkanmaksun yhteydessä. Sekä työnantajan että työntekijän maksut ovat verotuksessa kokonaan vähennyskelpoisia.

Työeläkemaksut vahvistaa sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö ja siksi maksutaso eri työeläkeyhtiöissä voi vaihdella vain ns. asiakashyvitysten ansiosta. Hyvitysten merkitys kilpailutekijänä on pienentynyt

kaikissa työeläkeyhtiöissä hyvityssäännösten muuttamisen ja toisaalta sijoitusmarkkinoiden pienentyvien tuottojen takia.

YEL – eläketurva yrittäjälle

Lakisääteinen yrittäjien eläkevakuutus (YEL) turvaa yrittäjän vanhuuden, työkyvyttömyyden ja työttömyyden varalta. Vakuutus turvaa myös yrittäjän perheen yrittäjän kuoleman varalta ja antaa osa-aikaiseen työhön siirtyvälle yrittäjälle mahdollisuuden saada osa-aikaeläkettä.

YEL-vakuutuksen työtulolla hinnoitellaan yrittäjän työpanos eikä se liity suoraan yritystoiminnan kannattavuuteen. Tosiasiallisten tulojen tilapäiset vaihtelut eivät vaikuta työtulon määrään. Yrittäjän kannattaa muistaa, että eläkettä laskettaessa työtulot otetaan huomioon koko yrittäjätoiminnan ajalta. Tämän vuoksi on tärkeää, että yrittäjän työtulo on koko vakuutuksen ajan oikean suuruinen. Vuodesta 2005 alkaen YEL-vakuutukseen liitetään joustomahdollisuus, jolloin yrittäjä voi korottaa eläkettään ylimääräisillä maksuilla yrityksen hyvinä vuosina ja myös joustaa maksuissa alaspäin.

YEL-vakuutusmaksu seuraa suuruudeltaan keskimääräistä TEL-maksua ja on kokonaan vähennyskelpoinen yrittäjän omassa tai hänen yrityksensä verotuksessa. Yrittäjä, joka aloittaa yrittäjätoimin-

Asiantuntemusta ja erityispalveluita työnantajan avuksi

tansa ensimmäistä kertaa, saa YEL-vakuutusmaksuista ns. aloittavan yrittäjän maksualennuksen. Se on 25 prosenttia vakuutusmaksuista 48 ensimmäisen yrittäjänäolokuukauden ajalta.

Yhdistämällä yksinkertaisemmaksi

Suomen työeläkejärjestelmä on keskellä mittavaa uudistustyötä, jonka tavoitteena on muun muassa järjestelmän yksinkertaistaminen. Työmarkkinajärjestöt, joilla on keskeinen rooli suomalaisten eläke-etuuksien kehittämisessä, ovat tehneet periaatepäätöksen yksityisten alojen työeläkelakien yhdistämisestä ja eläke-etuuksien yhdenmukaistamisesta.

Toteutuessaan uudistus helpottaa työnantajan vakuutusasioiden hoitoa, kun yrityksen kaikki työntekijät vakuutetaan samalla tavalla esimerkiksi työsuhteen pituuden tai yrityksen toimialan vaikuttamatta vakuutusturvan järjestämiseen.

Uudistuksen toteuttaminen vaatii työläitä atk-uudistuksia kaikissa työeläkeyhtiöissä – onhan kyseessä yli 40-vuotiaan järjestelmän kenties suurin muutos kautta aikojen. Onkin ennakoitu, että uudet vakuuttamiskäytännöt saadaan voimaan vasta muutama vuoden kuluttua. Uudistus alkaa eläke-etuuksien ja eläkkeen laskennan yhdenmukaistamisella, joka toteutetaan vuoden 2005 alusta.

Kattava eläketurva eri elämäntilanteissa

Eläke-Fennian keskeinen tehtävä on luoda turvallisuutta eläkeikaan. Yhtiön työntekijöistä noin kolmannes pitää huolta siitä, että vakuutetut työntekijät ja yrittäjät saavat ajantasaista tietoa omasta eläketurvastaan ja että yhtiöstä eläkettä hakeneelle henkilölle

myönnetään ja maksetaan hänen työssäoloaikanaan ansaitsemansa eläke nopeasti ja oikean suuruisena.

Nykyisin vanhuuseläkkeen voi saada 65-vuotiaana. Joissakin tapauksissa työnantajan vakuutusjärjestelyt oikeuttavat alempaan eläkeikään. Karttuneen eläkkeen voi 60 vuotta täytettyään ottaa myös varhennettuna vanhuuseläkkeenä.

Osa-aikaeläkkeelle voi siirtyä 58 vuoden iässä. Ennen vuotta

1947 syntyneillä ikäraja

on 56 vuotta. Osa-aikatyöhön siirtymisestä pitää sopia työnantajan kanssa. Eläke korvaa puolet ansioiden alenemisesta.

Jos työkyky on heikentynyt niin, että työtehtävistä on vaikea selvitä entiseen tapaan, tilannetta voidaan pyrkiä parantamaan oman työpaikan ja työterveyshuollon keinoin. Eläke-Fennia tukee työssä pysymistä ammatillisella kuntoutuksella. Työkyvyttömyyseläke on turva pitkäaikaisen työkyvyttömyyden varalle. Yksilöllisen varhaiseläkkeen perusteina puolestaan ovat työkyvyn pysyvän heikentymisen lisäksi muun muassa ikä, työolot ja koulutus.

Työttömyyseläkkeen voi saada, jos 60 vuoden iässä on edelleen työttömänä työnhakijana ja on saanut työttömyyspäivärahaa enimmäisajalta eli vähintään 500 päivältä. Perhe-eläkkeen voi kuolemantapauksessa saada sekä mies- että naispuolinen leski, alle 18-vuotias lapsi ja entinen puoliso.

Työeläkkeen kertyminen tiivistyy sanontaan Työstäsi kasvaa työeläke. Työeläkkeen määrään vaikuttavat sekä työssä saadut ansiot sekä työsuhteen kesto. Yrittäjällä laskennan pohjana ovat sovittu työtulon määrä ja yrittäjätoiminnan kesto.

Tehtävänä luoda turvallisuutta eläkeikaan

Vakuutukset vaivatta

Eläke-Fennia Online -palvelut Internet-osoitteessa www.elake-fennia.fi antavat työnantajalle mahdollisuuden hoitaa TEL-vakuutukseen liittyvät ilmoitustarpeet nopeasti ja tehokkaasti. Palvelu on asiakkaalle maksuton ja sen käyttöön riittää tavallinen Internet-yhteys.

Asiakas voi Työnantajan Eläke-Fennia Online -palvelussa antaa ilmoituksensa muun muassa työntekijöille maksetun palkan määrästä ja työsuhteen kestosta sekä tarkastella Eläke-Fennian rekisterissä olevia tietoja ja muuttaa niitä. Myös maksu määrään ja maksuaikatauluihin liittyviä muutoksia voi tehdä online-palvelun kautta. Samoin verkon kautta hoituvat erilaiset yhteystietoihin liittyvät muutokset.

Myös TEL- ja YEL-vakuutushakemuksen voi tehdä verkon kautta. Tiedot välittyvät suoraan Eläke-Fennian järjestelmään, mikä takaa hakemukselle nopean käsittelyajan. Tietojenvälityksen turvallisuuden online-palvelussa takaa usuin SSL-suojaustekniikka, jota myös pankit hyödyntävät verkkopalveluissaan.

Vakuutetuilla työntekijöillä on mahdollisuus Vakuutetun Eläke-Fennia Online -palvelussa tarkistaa verkon kautta omien työsuhteidensa oikea rekisteröinti sekä kysyä ennakkotietoa kertyneen eläkkeen määrästä.

Online-palveluihin kuuluvat myös Fennian, Lähivakuutus-ryhmän ja Osuuspankkiryhmän eläkeyhteys henkilöille rakennetut sähköiset työpöydät, joiden avulla he voivat seurata omien asiakkaidensa työeläkevakuutuksia ja hoitaa niihin tarvittavia muutoksia asiakkaansa puolesta.

Eläke-Fennian sähköisiä palveluita kehittävä ns. Sefekti-hanke käynnistyi vuonna 2000. Ensimmäisenä uudistetuista online-palveluista pääsivät

nauttimaan TEL-vakuutuksenottajat. Yhteistyökumppaneiden ns. Sefekti-työpöydät valmistuivat vuoden 2002 aikana. Molempien palveluiden käyttäjätyytyväisyys on tutkimusten mukaan korkea ja ne ovat myös vertailevien tutkimusten mukaan Eläke-Fennialle selkeä kilpailuetu.

Panostus työhyvinvointiin kannattaa

Työkyvyn tukeminen on tuottava investointi, joka näkyy henkilöstön hyvinvointina ja yrityksen parantuneena kilpailukyynä. Useat tutkimukset osoittavat, että panostamalla henkilöstön hyvinvointiin saadaan aikaan euroissa laskettavaa säästöä ja hyötyä.

Lisää laatua ja tuottavuutta työhyvinvoinnilla

Työkyky on ihmisen ja hänen työnsä, terveytensä ja osaamisensa sekä hänen työyhteisönsä muodostama kokonaisuus, joka vaihtelee ajan, iän ja työssä sekä yhteiskunnassa tapahtuvien muutosten mukaan. Työkyky on sitä, että ihmisen toimintaedellytykset ja työn vaatimukset vastaavat toisiaan.

Työhyvinvoinnin kehittäminen on osa yrityksen jokapäiväistä toimintaa. Parhaimmillaan se on myös kiinteä osa yrityksen johtamisjärjestelmää ja henkilöstönkehitystä. Kun työn tekeminen sujuu, syntyy tulosta, hyviä asiakaspalautteita ja laatua.

Johtajan ja johdon sitoutuminen on liikkeellepanija ja asennemuokkaaja yrityksen tyky-toiminnassa. On tärkeää, että päätös tyky-toiminnan aloittamisesta kirjataan osaksi työpaikan toimintasuunnitelmia ja että kehittämiseen osallistuvat työpaikan eri työntekijä- ja asiantuntijaryhmien edustajat. Hyvä tiedottaminen herättää keskusteluun ja innostaa henkilöstöä vaikuttamaan omilla ideoillaan työn ja työyhteisön kehittämiseen.

Työkyvyn ylläpito on yrityksen sisäistä toimintaa. Työhyvinvoinnin kehittämisessä on kuitenkin joskus tarpeen hankkia ulkopuolista asiantuntija-apua. Työ-eläkeyhtiön asiantuntijoiden neuvot ja kokemukset voivat auttaa löytämään uusia näkökulmia.

Eläke-Fennian Efekti antaa työpaikoille avaimia työhyvinvoinnin rakentamiseen. Efekti-ohjelma soveltuu kaikenkokoisten yritysten tarpeisiin. Pk-yrityksille ja -yrittäjille on tarjolla varta vasten heille kehitetty verkkopohjainen tieto- ja työvälinepaketti toiminnan käynnistämiseen ja suunnitteluun. Suurempien työnantajien tarpeisiin Eläke-Fennia tarjoaa puolestaan räätälöityjä koulutusohjelmia ja konsultointipalveluita.

Efekti-koulutusohjelmassa asiantuntijat tarjoavat tietoa ja osaamista työpaikan muuttuviin tarpeisiin. Koulutuksen sisältö ja laajuus räätälöidään aina yrityksen tarpeiden mukaan. Koulutus voi olla osa yrityksen tyky-toiminnan suunnitelmaa, jonka rakentamiseen on työkaluja Internetin sivuilla www.elakefennia.fi/efekti.

Koulutusohjelman aiheena voi olla esimerkiksi, miten nykyisestä tyky-toiminnasta rakennetaan työhyvinvointisuunnitelma tai mitä hyötyä työnantajalle ja työntekijälle on kuntoutuksesta. Aiheina voivat olla myös liikunta yksilöllisen hyvinvoinnin ja työkyvyn ylläpitäjänä, uupumus ja työkyky, kiire ja ajan hahmottaminen, eri eläkemuotojen sopivuus eri elämäntilanteisiin ja eläkkeiden tulossa olevat muutokset.

Eläke-Fennia on ollut mukana uudistamassa Työterveyslaitoksen kehittämää TYKY-STEP-työkalua. Se on arviointimalli, joka soveltuu yrityksille tyky-toiminnan itsearviointiin sekä keskustelun ja kehittämistyön pohjaksi. Siihen on koottu kiteytetysti tutkimuksen ja kokemuksen avulla saatua tietoa työhyvinvoinnin kehittämisestä suomalaisilla työpai-

koilla. Myös tämän työkalun käytössä Eläke-Fennian asiantuntijat voivat olla asiakasyritystensä tukena.

Rahoitusta investointeihin

Eläke-Fennia on suomalaisyritysten työeläkevakuuttaja, joka tarjoaa asiakasyrityksilleen myös rahoitusratkaisuja. Asiakasrahoituksen päätuotteita ovat TEL-takaisinlainat ja sijoituslainat.

TEL-järjestelmään kuuluu työnantajan oikeus vakuutusmaksujen takaisinlainaamiseen. Eläke-Fennian TEL-takaisinlaina on kiinteä- tai vaihtuvakorkoinen, pitkäaikainen laina. Lainan määrään vaikuttaa TEL-vakuutusmaksuista kertynyt lainausoikeus.

Laina-aika on 1–10 vuotta ja lainaa maksetaan tavallisesti takaisin tasalyhenteisesti kaksi kertaa vuodessa. Korot maksetaan lyhennysten yhteydessä. TEL-takaisinlainan korot sidotaan TEL-lainakorkoihin, jotka Vakuutusosakeyhtiö Garantia noteeraa päivittäin.

Mikäli vakuutena on pankkitakaus, valtion tai kunnan takaus tai vakuutusyhtiön takausvakuutus, ei TEL-lainaan lisätä korkomarginaalia. Muiden vakuuksien osalta korkoon lisätään asiakaskohtainen marginaali.

Asiakasyritys voi saada Eläke-Fenniasta myös sijoituslainaa. Sijoitusrahoitusratkaisu rakennetaan tapauskohtaisesti asiakkaan tarpeiden mukaan. Rahoitusratkaisut perustuvat aina asiakasyrityksen liiketaloudellisen tilan huolelliseen arviointiin. Sijoituslainojen laina-ajat ovat 1–10 vuotta. Korko sidotaan tavallisesti TEL-viitekorkoon tai euriborkorkoon. Sijoituslainan kokonaiskorkoon vaikuttavat laina-ajan ohella yrityksen taloudellinen tilanne, luottokelpoisuus ja tarjottu vakuus.

Mahdollisuudet monipuoliseen asiakasrahoitus-yhteistyöhön

Eläke-Fennian rahoitustuotteet täydentävät Osuuspankkiryhmän tarjontaa ja antavat yhteisille asiakkaille hyvät mahdollisuudet rahoituspaketteihin, joissa kokonaisuus rakennetaan molempien kumppaneiden tuotteita sopivasti yhdistellen.

Hyvä lähtökohta asiakasrahoitukselle on ottaa yhteyttä Eläke-Fennian alueelliseen yhteyspäällikköön tai myyntijohtajaan, joka toimii rahoituksen koordinaattorina.

Liiketiloja yrityksille

Osan hoidossaan olevista työeläkevaroista Eläke-Fennia sijoittaa toimitiloihin ja asuntoihin, joita se tarjoaa asiakkaidensa käyttöön.

Eläke-Fennian samoin kuin muun Fennia-ryhmän omistamien toimitilojen ja asuntojen vuokrausta hoitaa Kiinteistö-Fennia. Yhtiön palveluihin kuuluvat muun muassa vuokraustoiminnot, kiinteistökehitys ja rakennuttaminen sekä ylläpitopalvelut.

Kiinteistö-Fennian Suomessa hallinnoimat tilat muodostavat lähes 500 000 neliömetrin pinta-alan. Kiinteistöomaisuudesta toimistotilaa on yli 40 prosenttia ja teollisuus- ja varastotilaa yli 20 prosenttia. Lisäksi tarjolla on lähes 2 000 asuntoa lähinnä pääkaupunkiseudulla.

Kumppanien avulla asiantuntija lähelle

Eläke-Fennian vuoden 2002 merkittävin tapahtuma oli kumppanuusyhteistyön aloittaminen Lähivakuutus-ryhmän ja Osuuspankkiryhmän kanssa. Koko vuotta leimasi yhteisten toimintatapojen sopiminen erilaisissa työryhmissä sekä kumppanuusverkon kouluttaminen.

Lähivakuutus-ryhmän kanssa on sovittu sekä vakuutusten myynnistä että niiden hoidosta. Niin ollen Lähivakuutuksen kaikista lähes 240 palvelupisteestä löytyy työeläkevakuutuksen osaamista sekä ajantasaista tietoa Eläke-Fennian tuotteista ja palveluista.

Osuuspankkiryhmän kanssa yhteistyö kattaa Eläke-Fennian vakuutusten myynnin. Lisäksi kehitteillä on yhteisiä toimintatapoja asiakasrahoituksen alueelle.

Eläke-Fennian omia asiakasyhteyksiä on vahvistettu vuoden 2002 aikana ja työeläkevakuutuksen ammattilainen löytyy Helsingin lisäksi kuudesta muusta kaupungista. Kukin Tampereella, Turussa, Vaasassa, Oulussa, Lahdessa ja Kuopiossa toimivista myyntijohtajista ja yhteyspäälliköistä vastaa omalla alueellaan siitä, että kumppanuusverkolla on aina käytössään Eläke-Fennian erikoisosaaminen sekä kumppanuusverkon omiin tarpeisiin että yhteisiin asiakastapaamisiin.

Kumppanuusverkon ansiosta tietoa Eläke-Fennian tuotteista ja palveluista löytyy nykyisin noin 1 000 palvelupisteestä eri puolilla Suomea.

Lisätietoja verkossa

Eläke-Fennian tuotteet ja palvelut on esitelty monipuolisesti Internet-sivuillamme osoitteessa www.elake-fennia.fi. Myös kaikki Eläke-Fennian esitteet ja lomakkeet ovat tilattavissa verkkosivuiltamme.

Sijoitusten tuotto ja riskit tasapainoon

Työeläkeyhtiöiden vakavaraisuutta seurataan sen varmistamiseksi, että yhtiö pystyy vaikeissakin olosuhteissa huolehtimaan eläkevastuistaan eli maksamaan työntekijöille ja yrittäjille kertyneet eläkkeet. Toimintapääomasäädoksiä uudistettiin vuonna 1997 niin, että yhtiöt voivat markkinatilanteen salliessa kasvattaa sijoitustuottojaan turvallisesti riskiä lisäten.

Sijoitusmarkkinoiden viime vuosien vaikeudet näkyvät laskuna työeläkeyhtiöiden toimintapääomissa ja jokainen yhtiö toimii nykyisin aikaisempaa lähempänä tavoitevyöhykkeen alarajaa. Tämä kertoo vakavaraisuusmekanismin toimivuudesta. Kaikkien suomalaisten työeläkeyhtiöiden vakavaraisuus on turvaavalla tasolla. Eläke-Fennian toimintapääoma oli vuoden 2002 päättyessä kaksinkertainen vakavaraisuusrajaan verrattuna.

Rajat riskin mukaan

Vakavaraisuutta seurataan ns. vakavaraisuusrajan avulla. Toimintapääomalle on määriteltä kolme vakavaraisuusvyöhykettä eli tavoitevyöhyke, rajoitetun voitonjaon vyöhyke ja kriisivyöhyke. Tavoitevyöhykkeen alaraja on vakavaraisuusrajan kaksinkertainen määrä ja yläraja vakavaraisuusrajan nelinkertainen määrä. Vakavaraisuusraja ja vyöhykkeet määritellään prosentteina yhtiön vastuovelasta. Rajoihin vaikuttaa yhtiön sijoitusomaisuus ja ne liikkuvat koko ajan sen mukaan, kuinka riskipitoisia sijoituksia yhtiö tekee.

Asiakkaille hyvityksiin varattava osuus yhtiön vakavaraisuudesta lisääntyy tai vähenee sen mukaan,

miten yhtiön toimintapääoma kehittyy. Heikon pörssikehityksen takia asiakashyvitysten merkitys työeläkeyhtiöiden kilpailuvalttina on viime vuosina vähentynyt oleellisesti. Eläke-Fennian hyvityssiirto asiakashyvityksiin vuodelta 2002 oli 0,2 prosenttia vakuutettujen työntekijöiden palkkasummasta.

Hajautuksella sijoitustuottoja

Eläke-Fennia on linjannut sijoitustoimintansa peruseriaatteen mukaisesti hajauttaa riskinkantokykynsä mukaisesti mutta tehokkaasti varat eri omaisuuslajien välillä ja sisällä hyvän tuoton saamiseksi.

Työeläkesijoitukset ovat luonteeltaan pitkäaikaisia sijoituksia, joissa turvallisuus on

**Turvalliset
tuotot
pitkäaikaisilla
sijoituksilla**

suurta tuotto prosenttia tärkeämpi asia. Eläke-Fenniassa sijoitukset hajautetaan niin, että ne tuottavat keskipitkällä aikavälillä mahdollisimman hyvin. Markkinatilanne heijastuu sijoitustoimintaan siten, että esimerkiksi vuonna 2002 osakkeiden osuus edelleen väheni, kun taas korkosijoitusten osuus kasvoi.

Vuoden 2002 päättyessä Eläke-Fennian yhteensä 3 773,6 miljoonan euron sijoitusomaisuudesta oli sijoitettuna osakkeisiin ja osuuksiin 15,7 prosenttia, lainoihin 6,3 prosenttia, joukkolainoihin ja muihin rahoitusmarkkinavälineisiin 65,8 prosenttia ja kiinteistöihin 12,2 prosenttia. Sijoitusten tuotto oli 1,6 prosenttia vuonna 2002.

Tunnusluvut 2002

Tunnusluvut, milj.e	2002	2001	2000	1999	1998 pro forma
Vakuutusmaksutulo	630,3	612,8	539,8	499,9	453,1
Maksetut eläkkeet	513,9	481,6	448,3	427,2	408,0
Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin	61,7	7,4	37,3	439,5	272,1
tuotto sitoutuneelle pääomalle, %	1,6	0,2	1,1	14,8	10,1 ¹⁾
Liikevaihto	944,0	973,7	960,1	757,9	675,9
Kokonaistulos	-83,4	-135,3	-84,2	347,8	170,5
Kokonaisliikekulut	26,8	23,7	20,2	20,2	19,9
% liikevaihdosta	2,8	2,4	2,1	2,7	2,9
% TEL-palkka- ja YEL-työtulosummasta ²⁾	0,7	0,7	0,6	0,7	0,8
Henkilöstö	221	215	199	200	196
Toimintapääoma	437,5	550,2	713,4	830,5	489,9
% vastuuvelasta	12,7	17,3	24,6	31,2	19,7
suhteessa vakavaraisuusrajaan	2,0	2,1	2,7	2,9	2,9
Vastuuvetka	3 741,0	3 638,3	3 341,9	2 982,2	2 718,5
Tasointuvastuu	239,3	223,0	204,0	184,3	148,3
Eläkevarat	3 877,7	3 743,7	3 631,0	3 515,5	3 011,0
Siirto asiakashyvityksiin (%) TEL-palkkasummasta ³⁾	0,2	0,2	0,5	0,9	0,8
Maksetut asiakashyvitykset (%) TEL-palkkasummasta	0,6	0,8	0,6	0,4	0,2
TEL-palkkasumma	2 671,1	2 574,6	2 282,2	2 075,8	1 887,0
YEL-työtulosumma	312,9	300,4	286,7	283,6	270,0
TEL-vakuutuksenottajia	15 920	14 760	14 730	14 780	14 450
TEL-vakuutettuja	115 460	112 800	107 600	101 000	92 900
YEL-vakuutuksenottajia	19 380	18 840	18 750	18 690	18 560
Eläkkeensaajia	70 040	68 300	66 620	65 220	63 637

¹⁾ Vuoden 1998 tuotto prosentti on laskettu vuoden alun ja lopun käyvien arvojen keskiarvolle eikä pääomassa ole huomioitu kertyviä korkoja.

²⁾ Suhdeluvun laskennassa mukana kokonaisliikekulut ilman sijoitustoiminnan ja työkyvyn ylläpitotoiminnan hoitokuluja.

³⁾ Ei sisällä ositetun lisävakuutusvastuun täydennystä.

Hallinto 1.1.2003

HALLITUS

Eero Lehti
kauppaneuvos
Taloustutkimus Oy
Helsinki
puheenjohtaja

Jalo Paananen
hallituksen puheenjohtaja
Eimo Oyj
Lahti
varapuheenjohtaja

Perti Parmanne
johtaja
Suomen Ammattiliittojen
Keskusjärjestö SAK ry
Helsinki
varapuheenjohtaja

Lars-Erik Gästgivers
yrittäjäneuvos
Oy Vallonia Ab
Mustasaari

Ilkka Joenpalo
puheenjohtaja
Toimihenkilöunioni TU ry
Helsinki

Heikki Kauppi
toiminnanjohtaja
Tekniikan Akateemisten
Liitto TEK ry
Helsinki

Olavi Nieminen
toimitusjohtaja
Oy Finnsusp Ab
Lieto

Heikki Ropponen
johtaja
Palvelutyönantajat ry
Helsinki

Pekka Sairanen
toimitusjohtaja
Metsäpuu Oy
Loimaa

Lasse Heiniö
toimitusjohtaja
Keskinäinen vakuutus-
yhtiö Eläke-Fennia
Helsinki

Hannu Ketola
toimitusjohtaja
Keskinäinen Vakuutus-
yhtiö Fennia
Helsinki
varajäsen

Jorma Kallio
puheenjohtaja
Hotelli- ja Ravintolahenki-
lökunnan Liitto HRHL ry
Helsinki
varajäsen

Seppo Riski
johtaja
Teollisuuden ja Työnanta-
jain Keskusliitto
Helsinki
varajäsen

Tarkko Jousi
varatoimitusjohtaja
Keskinäinen vakuutus-
yhtiö Eläke-Fennia
varajäsen

TILINTARKASTAJAT

Per-Olof Johansson
valvontatilintarkastaja
KHT

Marja Tikka
tilintarkastaja
KHT

Tuija Korpelainen
KHT
varatilintarkastaja

Arto Tenhula
KHT
varatilintarkastaja

JOHTAJAT

Lasse Heiniö
toimitusjohtaja

Tarkko Jousi
varatoimitusjohtaja,
toimitusjohtajan sijainen

Eeva Grannenfelt
johtaja
sijoitustoiminta, pääoma-
markkinat

Irmeli Heino
johtaja
talous ja vakuutus-
tekniikka

Christer Klärich
johtaja
palkkahallinto ja
työnantajajärjestöyhteydet

Kaj Laaksonen
johtaja
asiakasyhteydet

Helvi Leinonen
johtaja
vakuutus- ja eläkepalvelut

Timo Stenius
johtaja
sijoitustoiminta, asiakas-
rahoitus ja kiinteistöt

Jukka Vainio
johtaja
tietohallinto, henkilöstö-
hallinto

Seppo Mattila
ylilääkäri
ratkaisu- ja kuntoutustoi-
minta, työkyvyn hallinta

Eläke-Fennian tilinpäätös 2002

Sisältö

3	<i>Hallituksen toimintakertomus</i>
11	<i>Tuloslaskelma</i>
12	<i>Tase</i>
14	<i>Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet</i>
17	<i>Liitetiedot</i>
27	<i>Tunnusluvut</i>
31	<i>Tunnuslukujen lukijan opas</i>
32	<i>Hallituksen esitys voiton käytöstä</i>
33	<i>Tilintarkastuskertomus</i>
33	<i>Hallintoneuvoston lausunto</i>
34	<i>Hallintoelimet</i>

Hallituksen toimintakertomus

Taloudellinen toimintaympäristö

Vuosi 2002 oli toinen peräkkäinen hitaan talouskasvun vuosi euroalueella ja muissa keskeisissä talouksissa. Ennakkotietojen mukaan talouden kasvuvauhti jäi euroalueella alle prosenttiin eli vielä hitaammaksi kuin vuoden 2001 kasvu 1,5 prosenttia. Erityisesti alueen suurimman talouden Saksan kehitys oli heikkoa. Suomessa talouskasvu ylsi noin 1,5 prosenttiin.

Investoinnit supistuivat toista vuotta peräkkäin. Yksityisen kulutuksen kasvua hillitsi kohonnut työttömyys. Niin ikään Yhdysvalloissa investointien kasvu oli vaimeaa, mutta alhaisen korkotason ja verohelpotusten seurauksena yksityinen kulutus pysyi edelleen hyvällä tasolla. Julkisen sektorin rahoitusasema heikkeni tuntuvasti useissa euroalueen maissa. Julkisen velan kasvusta huolimatta euroalueen vaihtotase oli selvästi ylijäämäinen. Yhdysvaltain vaihtotasevaje sitä vastoin kasvoi ennätyskorkealle. Yhdysvalloissa yritykset lyhensivät velkojaan, mutta julkisen sektorin ja kuluttajien velka kasvoi edelleen.

Kuluttajahintojen nousuvauhti hidastui ensimmäisen vuosipuoliskon aikana mutta kääntyi loppuvuonna uudelleen nousuun. Vaikka inflaatiovauhti oli heinäkuusta lähtien hieman nopeampi kuin Euroopan keskuspankin tavoite, alensi EKP joulukuussa ohjaukorkoiaan 50 korkopisteellä. Yhdysvaltain keskuspankki alensi ohjaukorkoiaan alhaisimmalle tasolle sitten toisen maailmansodan eli 1,25 prosenttiin.

Heikon talouskasvun lisäksi vuotta leimasivat etenkin Yhdysvalloissa yhtiöiden raportointikäytäntöihin liittyvät epäselvyydet, isot konkurssit sekä loppuvuonna kasvaneet geopoliittiset riskit. Näiden tekijöiden seurauksena osakkeet laskivat kolmatta vuotta peräkkäin, yritysjoukkolainojen marginaalit levenivät ja korot laskivat.

Työeläkejärjestelmän kehittäminen

Työmarkkinoiden keskusjärjestöt Akavaa lukuun ottamatta solmivat 5.9.2002 sopimuksen, jolla täydennettiin yksityisalojen työeläkkeiden kehittämistä koskevaa 12.11.2001 tehtyä sopimusta. Näiden sopimusten pohjalta hallitus on valmis-

tellut esityksen lainmuutokseksi, jonka eduskunta on hyväksynyt helmikuussa 2003. Eläkesopimuksen yhtenä keskeisenä tavoitteena on eläkelakien selkiinnyttäminen, jonka vuoksi on tarkoituksena valmistella eduskunnan käsiteltäväksi kokonaan uusi yhtenäinen yksityisalojen työeläkelaki. Eduskunta hyväksyi myös yrittäjien eläkelain muutoksen, jonka mukaan yrittäjillä on tietyin rajoituksin joustavasti mahdollisuus täydentää lisämaksulla eläketurvaansa.

Työeläkejärjestelmän kilpailumahdollisuuksien selvittämistä on jatkettu vuoden aikana. Selvitysmies Jukka Rantala antoi ehdotuksensa sosiaali- ja terveysministeriölle mm. laskuperustekorona määräytymisestä tulevaisuudessa. Eduskunta on myös hyväksynyt lakiesityksen, jonka tavoitteena on helpottaa uuden eläkelaitoksen perustamista. Työnantajalla on jatkossa mahdollisuus laissa mainituin edellytyksin siirtää työeläkeyhtiöstä perustettavaan eläkesäätiöön kertyneen rahastonsa sekä osan toimintapääomasta.

Työeläkeyhtiöiden jo usean vuoden ajan julkaisemien tunnuslukujen asema on virallistettu sosiaali- ja terveysministeriön antamassa asetuksessa tilinpäätöksestä. Nyt julkaisuvelvollisuus koskee kaikkia työeläkelaitoksia. Tavoitteena on lisätä avoimuutta ja taloudellista informaatiota eläkelaitosten toiminnasta.

Tavoitteiden saavuttaminen vuonna 2002

Lähipakuutuksen Keskinäisen yhtiön ja OPK-osuuskunnan kanssa 14.12.2001 tehdyt yhteistyösopimukset avasivat Eläke-Fennian asiakkaiden käyttöön Fennian kentän lisäksi uusien yhteistyökumppaneiden valtakunnalliset konttoriverkostot. Tavoitteena on luoda kumppanuuteen perustuva yhteistyömalli.

Yhteistyö onkin käynnistynyt onnistuneesti ja asiakkaat ovat olleet kiinnostuneita uudesta yhteistyömallista. Yhteistyön onnistumista kuvaa hyvin vuoden 2002 siirtokierrostulos, jolla Eläke-Fennia oli paras työeläkeyhtiöistä maksutulolla mitattuna. Uusia TEL- ja YEL-asiakkaita saatiin yhteensä yli 3 500.

Eläke-Fennian maksutulolla mitattu *markkinaosuus* oli ennakotietojen perusteella 9,8 prosenttia jääden hieman asetetusta 10 prosentin tavoitteesta. Onnistuneella uushankinnalla ei täysin pystytty kattamaan vuoden 2001 siirtokierroksen mentyksiä. Palvelua on parannettu kumppaninyhteistyön lisäksi palkkaamalla uusia yhteyspäälliköitä Länsi- ja Pohjois-Suomeen sekä kehittämällä palveluverkoston käyttöön monipuolisia verkkotyökaluja.

Sijoitustoiminnan keskeisenä tavoitteena on toimintapääoman tehokas käyttö parhaan sijoitustuoton saamiseksi kaikissa markkinatilanteissa. Sijoitustoiminnan tuotto oli tyydyttävä huomioiden toimintaympäristö. Sitoutuneelle pääomalle saatu tuotto käyvin arvoin oli tilivuonna 1,6 prosenttia kun se edellisvuonna oli 0,2 prosenttia.

Toimintapääoman määrä oli tilinpäätöshetkellä kaksinkertainen vakavaraisuusrajan verrattuna. Toimintapääoman absoluuttinen määrä aleni 550,2 miljoonasta eurosta 437,5 miljoonaan euroon. Tämä johtui osakekurssien laskusta ja vastuuvelan korkovaateen täyttämisen edellyttämästä siirrosta osittamattomasta lisävakuutusvastuusta varsinaiseen vastuuvelkaan. Toimintapääoman pienenemisestä huolimatta toimintapääoman määrä turvaa hyvin sijoitustoiminnasta syntyvät riskit.

Asiakashyvityksiin tehty siirto oli 0,2 prosenttia palkkasummaan suhteutettuna.

Liikekuluissa asetetut säästötavoitteet saavutettiin ja kulut alittivat vakuutusmaksuun sisältyvän hoitokustannusosan 2,4 miljoonalla eurolla, mikä vastaa 10,0 prosentin säästöä. Vakuutustoimintaan liittyviä aktivoituja atk-järjestelmien kuluja on taseessa 31.12.2002 yhteensä 3,4 miljoonaa euroa.

Hallinto ja johtamisjärjestelmän kehittäminen

Eläke-Fennian varsinaisessa yhtiökokouksessa 18.4.2002 hallintoneuvostoon valittiin uusina jäseninä toimitusjohtaja Harri Kainulainen ja toimitusjohtaja Mikael Silvennoinen. Samassa kokouksessa valittiin vuodeksi 2003 hallituksen puheenjohtajaksi kauppaneuvos Eero Lehti ja varapuheenjohtajiksi johtaja Pertti Parmanne ja hallituksen puheenjohtaja

Jalo Paananen. Varsinaiseksi tilintarkastajaksi ja valvontatilintarkastajaksi valittiin KHT Per-Olof Johansson, varsinaiseksi tilintarkastajaksi ja valvontatilintarkastajan sijaiseksi KHT Marja Tikka sekä varatilintarkastajiksi KHT Tuija Korpelainen ja KHT Arto Tenhula.

Eläke-Fennian hallintoneuvosto valitsi kokouksessaan 19.11.2002 hallituksen jäseniksi uudelleen kolmivuotiskaudeksi 2003–2005 erovuorossa olleet hallituksen jäsenet puheenjohtaja Ilkka Joenpalon, toiminnanjohtaja Heikki Kaupin, johtaja Heikki Ropposen ja toimitusjohtaja Pekka Sairasen. Hallituksen varajäsenyydestä eroa pyytäneen toimitusjohtaja Kari Elon tilalle hallituksen varajäseneksi valittiin toimitusjohtaja Hannu Ketola.

Eläke-Fennian noudattama *sisäinen valvonta ja riskienhallinta* on osa yhtiön johtamis- ja hallintoprosessia ja sen tehtävänä on edistää toiminnan tuloksellisuutta, tehokkuutta ja tarkoituksenmukaisuutta, ylläpitää taloudellisen ja toiminnallisen tiedon luotettavuutta ja eheyttä, varmistaa lakien, määräysten ja sopimusten noudattamista sekä turvata yhtiön omaisuutta.

Valvonnasta ja riskienhallinnasta on lainsäädännön perusteella ensisijaisesti vastuussa yhtiön hallitus. Hallitukselle sisäisestä valvonnasta vastaa Eläke-Fennian toimitusjohtaja ja hänelle vastaavat ja raportoivat linjajohtajat. Sisäisen valvonnan vastuuketju jatkuu läpi organisaation siten, että jokainen eläkefennialainen vastaa oman vastuualueensa valvonnasta omalle esimiehelleen.

Eläke-Fennian sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimeenpanon perustana on yhtiön *johtamisjärjestelmän* jatkuva kehittäminen. Johtamisjärjestelmän muodostavat yhtiön toiminnallinen linjaorganisaatio sekä yhtiön johtoryhmä ja sijoituskomitea. Johtoryhmälle ovat alistetut lisäksi tietohallinto- ja tietoturvaryhmät.

Eläke-Fennia laatii vuosittain yhtiön toimintasuunniteluprosessin yhteydessä koko toiminnan kattavan, hallituksen hyväksymän riskienhallintasuunnitelman, jossa otetaan huomioon yhtiön toimintaan kohdistuvat strategiset, toiminta-, rahoitus-, vakuutustekniset sekä vahinkoriskit. Sijoitustoimintaan liittyvien strategisten, toiminta- ja rahoitusriskien

hallinnointitoimenpiteet sekä sijoitustoiminnan päätöksenteokvaltuudet sisältyvät yhtiön hallituksen hyväksymään sijoitussuunnitelmaan. Vakuutusliikkeen riskienhallinta toteutetaan turvaavuuksivaatimukset täyttävillä laskuperusteilla ja vakuutusteknisten analyysien avulla. Toimintariskejä hallinnoidaan johtamisjärjestelmän, raportoinnin, toimintamuotojen ja prosessien kehittämisellä, henkilöstön jatkuvalla koulutuksella ja resurssien riittävyyden varmistamisella pitkällä tähtäimellä.

Eläke-Fenniassa on oma sisäinen tarkastus, jonka tehtävänä on arvioida sisäisen valvonnan riittävyyttä, tarkoituksenmukaisuutta ja tehokkuutta sekä koordinoita yhtiön riskienhallintaprosessia.

Toiminnan kehittäminen

Sähköisen asioinnin ja työkalujen kehittämistä jatkettiin tiiviisti vuonna 2001 laaditun sähköisen liiketoimintastrategian pohjalta. Työntajien ilmoitusliikenteen hoitamista helpottavasta online-palvelusta otettiin käyttöön parannettu versio, jossa myös tekninen ratkaisu on uusittu. Näin on luotu hyvä pohja kehitystyölle jatkossakin.

Vakuutettujen tiedonsaantia helpottamaan tuli alan yhteisesti kehittämä työelake.fi -sivusto. Myös Eläke-Fennian Internet-sivuilta pääsee tarkistamaan työeläkekisteriin talletetun ansiotoimintansa. Tunnistautuminen tapahtuu HST-kortilla, sähköisellä Kela-kortilla tai verkkopankkien tunnuksilla.

Yhteistyökumppaneiden asiakaspalvelutyötä helpottamaan on rakennettu Sefekti-työpöytä. Sähköiset toimintatavat tuovat tulevana vuosina muutoksia myös eläkefennialaisten työhön. Laajenevaan online-käyttöön on varauduttu online-tukipalveluin. Vakuutusten hoidon ja eläkehakemusten käsittelyn rutiiniosuoksien hoitoa tehostetaan sähköisin apuvälinein, jolloin aikaa vapautuu asiakaspalvelulle.

Yhtiön toiminnan suunnittelua ja tavoitteiden asettamista sekä toteutumisen seuranta tuetaan *kannustepalkkiojärjestelmällä*. Kulunut vuosi oli kolmas kannustepalkkion käyttövuosi. Kannustepalkkiot määräytyvät toisaalta yhtiön avaintulosten, toisaalta tiimien ja henkilöiden tavoitteiden toteutumisen mukaan. Kannustepalkkiojärjestelmän tavoit-

teena on tuoda yhtiön strategiset suunnitelmat jokaista eläkefennialaista koskettavaksi asiaksi ja se on näin lisännyt ymmärrystä eläkeyhtiön tuloksen määräytymisestä ja keinoista, joilla siihen voidaan vaikuttaa.

Vakuutuskaanta ja vakuutusmaksutulo

Vuoden 2002 lopussa Eläke-Fenniassa oli vakuutettuna 134 840 henkilöä. TEL-perusvakuutuksia oli 15 920 kappaletta ja niissä oli vakuutettuna 115 460 henkilöä. YEL-vakuutettuja oli vuoden lopussa 19 380 henkilöä.

Vakuutusmaksutulo vuonna 2002 oli 630,3 miljoonaa euroa. Tästä TEL-vakuutusten osuus ennen luottotappioiden vähentämistä oli 571,8 miljoonaa euroa ja YEL-vakuutusten 63,4 miljoonaa euroa. Luottotappiot vakuutusmaksusaamisista olivat 4,9 miljoonaa euroa. Keskimääräinen peritty TEL-vakuutusmaksuprosentti oli 21,1 prosenttia palkoista, josta työntekijöiden osuus oli 4,4 prosenttia. YEL-maksuprosentti oli 21,1 prosenttia työtuloista.

Eläkkeet ja työhyvinvointi

Vuoden 2002 aikana käsiteltiin 11 190 eläkehakemusta, joista uusia eläkehakemuksia oli 6 800. Uusien eläkehakemusten kokonaismäärässä on tapahtunut lähes 10 prosentin kasvu. Eniten kasvoivat osa-aikaeläke- ja työkyvyttömyyshakemusten määrät. Osa-aikaeläkehakemukset lisääntyivät 44 prosentilla ja työkyvyttömyyshakemukset noin 15 prosentilla. Osa-aikaeläkkeitä haettiin vilkkaasti viime vuoden loppupuolella, mihin ilmeisesti vaikutti epä tietoisuus lainmuutoksen vaikutuksista oikeuteen päästä eläkkeelle. Työkyvyttömyyshakemusten määrän kasvuun vaikuttaa todennäköisesti jo se, että suuret ikäluokat alkavat lähestyä eläköitymisikää. Ainoastaan työttömyyseläkehakemusten määrässä on tapahtunut selvää vähentymistä.

Eläkkeensaajia oli vuoden 2002 lopussa 70 040 henkilöä. Vuoden 2002 aikana eläkkeitä maksettiin kaikkiaan 513,9 miljoonaa euroa.

Vuoden 2002 aikana Eläke-Fennia tehosti työhyvinvointipalvelujaan. Internet-sivuilla www.elake-fennia.fi/efekti on monipuolista tietoa työkyvystä ja ammatillisesta kuntoutuksesta sekä toimintamalli työkyvyn hallinnan suunnitteluun. Asiantuntijapalvelu on toiminut yrityskohtaisesti ja räätälöidysti Internet-sivujen rinnalla. Eläke-Fennian työkyvyn asiantuntijat ovat olleet mukana useissa asiakasyritysten työhyvinvoinnin käynnistämisvaiheissa, suunnitelmien jatkotyöstämisessä ja koulutustilaisuuksissa.

Vastuuelka ja sen kate

Eläke-Fennian vastuuelka oli vuoden 2002 lopussa 3 741,0 miljoonaa euroa. Vastuuelkaan sisältyi työntekijöiden maksuosuudesta kertynyttä vastuuta 255,4 miljoonaa euroa.

Vastuuelka, milj. e	31.12.2002	31.12.2001
Vakuutusmaksuvastuu		
Vastaiset eläkkeet	2 205,9	1 942,2
Ositettu lisävakuutusvastuu	5,0	22,1
Osittamaton lisävakuutusvastuu	285,6	426,8
	2 496,6	2 391,2
Korvausvastuu		
Alkanee eläkkeet	1 005,2	1 024,1
Tasoisuusvastuu	239,3	223,0
	1 244,5	1 247,1
Yhteensä	3 741,0	3 638,3

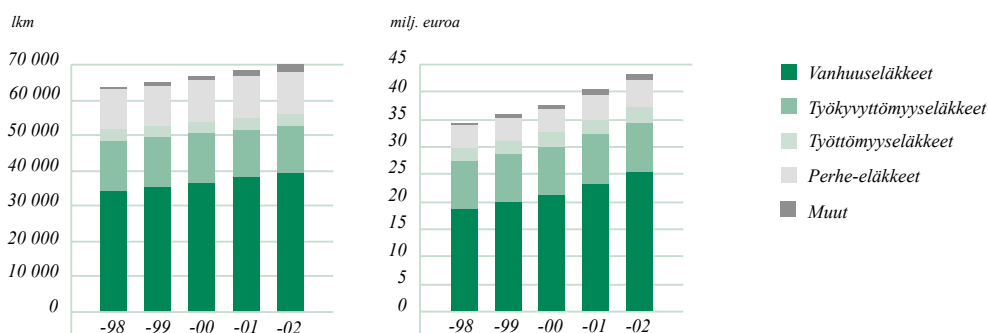
Vastuuelan kate täyttää kateasetuksen ja Vakuutusvalvontaviraston määräykset. Luetteloitua katetta oli 3 863,7 miljoonaa euroa. Eläke-Fennian avoin valuuttapositio eli valuuttakurssin muutoksilta suojaamaton omaisuus oli 129,2 miljoonaa euroa.

Sijoitustoiminta

Yhtiön sijoitustoiminta onnistui vuonna 2002 tyydyttävästi, kun otetaan huomioon heikko toimintaympäristö. Yhtiön sijoitustoiminnan keskeisenä tavoitteena on toimintapääoman salliman riskinkantokyvyn mukainen tehokas varojen hajautus omaisuuslajien välillä ja sisällä hyvän tuoton saamiseksi. Koko sijoitustoiminnan tuotto sidotulle pääomalle oli 1,6 prosenttia. Laskuperustekorko vuonna 2002 oli 5,25 prosenttia.

Osakemarkkinoiden epäsuotuisan kehityksen seurauksena toimintapääoma laski ja osakkeiden tuomaa riskiä pienennettiin myymällä osakkeita vuoden aikana ja käyttämällä suojaavia johdannaisia. Kolmatta vuotta jatkunut markkinahintojen lasku osakemyyntien ohella pienensi osakkeiden osuutta 20,5 prosentista 15,7 prosenttiin. Korkosijoitusten osuus on vastaavasti kasvanut 61,1 prosentista 65,8 prosenttiin. Lainojen osuus on laskenut 6,6 prosentista 6,3 prosenttiin. Kiinteistösi-joitusten osuus on kasvanut 11,8 prosentista 12,2 prosenttiin.

Eläkeläisten lukumäärä ja maksussa olevat eläkkeet 31.12.

Sijoitusomaisuus-tauluun on koottu omaisuuslajien euromäärät ja prosenttijakaumat 31.12.2001 ja 31.12.2002.

Sijoitusomaisuus	Käyvin arvo 31.12.2002		Käyvin arvo 31.12.2001	
	milj. e	%	milj. e	%
Osakkeet ja osuudet	592,3	15,7	897,3	24,8
osakkeet	592,3	15,7	743,3	20,5
korkorahastot	-	-	154,0	4,3
Lainat	237,5	6,3	238,5	6,6
Rahoitusmarkkina- välineet	2 483,9	65,8	2 058,3	56,8
joukkolainat	2 158,8	57,2	1 964,2	54,2
muut	325,1	8,6	94,1	2,6
Kiinteistöt	459,9	12,2	427,2	11,8
Yhteensä	3 773,6	100,0	3 621,4	100,0

Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa oli 31,9 miljoonaa euroa ja siihen sisältyi osinkojen yhtiöveron hyvitystä 1,4 miljoonaa euroa. Osake-, korko- ja kiinteistösisjoitusten myynneissä syntyi yhteensä tappiota 16,2 miljoonaa euroa. Arvonlennuksia tehtiin osakkeisiin 88,4, pääomarahastoihin 2,2, pääomalainoihin 1,9, joukkolainoihin 7,1 ja kiinteistöihin 9,7 miljoonaa euroa ja arvonlennuksia palautettiin 1,1 miljoonaa euroa. Kiinteistöistä tehtiin suunnitelmajoista 0,6

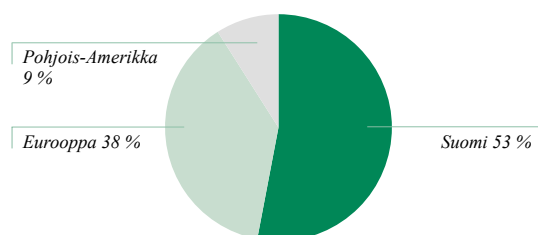
miljoonaa euroa. Arvostuserot kasvoivat tilivuoden aikana 31,2 miljoonaa euroa.

Suomen markkinaa kuvaava HEX Portfolio -indeksi laski vuoden alusta 16,7 prosenttia ja Euroopan markkinaa kuvaava Stoxx-indeksi noin 32,5 prosenttia. Toimialoista parhaiten selvisivät elintarvikkeet ja energia ja jyrkimmin laskivat vakuutus ja teknologia. Yhdysvaltojen markkinaa kuvaava S&P500 -indeksi laski euroissa 35,6 prosenttia ja Aasian markkinaa kuvaava MSCI Asia Pacific laski euroissa 24,7 prosenttia.

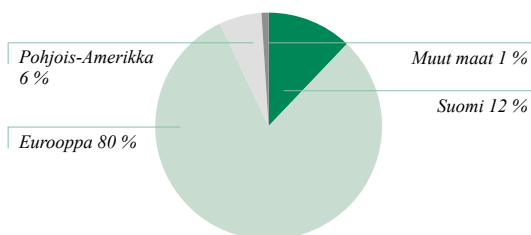
Eläke-Fennian koko osakesalkun tuotto sitoutuneelle pääomalle vuonna 2002 johdannaiset, korkorahastot ja vaihtoehtoiset sijoitukset (hedge fundit ja pääomarahastot) mukaan lukien oli -18,5 prosenttia ja ilman korkorahastoja -19,1 prosenttia. Noteerattujen osakesijoitusten tuotto oli -25,5 prosenttia ilman korkorahastoja.

Osakesijoitusten lähtökohtana on edelleen ollut sijoitusten hajauttaminen maantieteellisesti, toimialoittain ja sijoitustyyleittäin. Osakestrategia perustuu sijoitusten jakoon indeksinomaisiin sijoituksiin sekä sellaisiin, jotka voivat merkittävästi poiketa pörssien kehitystä kuvaavista vertailuindekseistä. Vuoden 2002 aikana indeksinomaisten sijoitusten osuus laski merkittävästi. Aktiivisten yritysvalintojen lisäksi lisättiin ulkomaista varainhoitoa eri maantieteellisille alueille Yhdysvaltoihin, Itä-Eurooppaan ja Aasiaan sekä eri sijoitustyyliin kuten

Noteerattujen osakesijoitusten
maantieteellinen jakauma 31.12.2002

Joukkolainojen
maantieteellinen jakauma 31.12.2002

arvo- ja kasvuosakkeisiin sekä pienyhtiöihin. Myös osakejohdannaisten käyttöä ja valuuttasuojauksia lisättiin.

Osakesijoituksiin luettavien niin kutsuttujen vaihtoehtoisten sijoitusten osuus nousi vuonna 2002. Pääomarahastossijoittamiseen ei tehty merkittäviä uusia sitoumuksia eli kasvu johtuu niin sanottujen hedge fund -sijoitusten lisäyksestä. Hedge fund -rahastojen tavoitteena on kaikissa markkinatilanteissa tuottaa positiivista tuottoa.

Korkosijoituksille viime vuosi oli hyvä. Pitkät korot laskivat 0,5–1,0 prosenttiyksikköä, lyhyet maturiteetit eniten. Keskuspankkien ohjaukskorkeiden laskujen myötä myös lyhyet korot laskivat. Yrityslainojen markkinatuotto oli valtionlainoja heikompi.

Joukkolainasalkun keskimääräinen luottokelpoisuusluokka oli AA2. Valtioiden lainojen osuus joukkolainasalkusta oli keskimäärin 60 prosenttia. Korkosijoitusten lähtökohtana on ollut tuoton hakeminen oikein ajoitetuilla korkoriski- ja sektorivalinnoilla.

Joukkolainasijoitusten tuotto johdannaiset ja korkorahastot mukaan lukien sitoutuneelle pääomalle oli 8,4 prosenttia. Markkinarahasalkun tuotto oli noin 3,7 prosenttia.

Kiinteistömarkkinat heikkenivät varsinkin toimistotilojen osalta. Vajaakäyttöasteet olivat nousussa ja vuokrat laskivat. Sen sijaan liiketilojen kysyntä pysyi edelleen vahvana. Merkittävimmät kiinteistösijoitusten lisäykset olivat osuus Espoossa sijaitsevasta Kauppakeskus Sellon omistavasta Leppävaaran liikekeskuksesta sekä vuoden lopulla Helsingin Kampista ostetut toimistokiinteistöt.

Kiinteistösijoitusten tuotto sitoutuneelle pääomalle lasketuna oli 4,3 prosenttia, kun se edellisellä vuonna oli 7,4 prosenttia. Tulokseen vaikuttivat pienentävästi suuret rakenteilla olevat hankkeet ja tehdyt arvonalennukset. Kiinteistösijoituksia oli vuoden lopussa 459,9 miljoonaa euroa.

Asiakasrahoituksen sijoitus- ja eläkelainoja oli vuoden lopussa 237,7 miljoonaa euroa. Järjestämättömien luottojen

määrä kasvoi edellisvuoden 3,3 miljoonasta eurosta 4,8 miljoonaa euroon. Tilivuonna kirjattiin konkurssien ja ei-turvaa-vien vakuuksien vuoksi 2,0 miljoonaa euroa arvonalennuksia.

Kokonaisliikekulut ja henkilöstö

Kokonaisliikekulut vuodelta 2002 olivat 26,6 miljoonaa euroa, josta sijoitustoiminnan osuus oli 5,0 miljoonaa euroa. Kokonaisliikekuluihin sisältyi käyttöomaisuuden poistoja 1,5 miljoonaa euroa, joista sijoitustoiminnan osuus 0,5 miljoonaa euroa. Vakuutusmaksussa liikekuluja varten perittävää hoitokustannusosaa kertyi koko vuodelta 23,4 miljoonaa euroa ja muita tuottoja 0,5 miljoonaa euroa. Hoitokustannusyljäämä oli 2,4 miljoonaa euroa.

Vakuutusmaksun työkyvyttömyysohjauksella kustannettiin työkyvyn ylläpitoon liittyviä liikekuluja 0,3 miljoonaa euroa.

Yhtiön palveluksessa oli vuonna 2002 keskimäärin 218 henkilöä. Vuoden 2002 lopussa oli vakinaisessa työsuhteessa 221 henkilöä ja määräaikaisessa 9 henkilöä. Äitiys-, hoito- ja opintovapaalla oli 9 henkilöä ja osa-aikaeläkkeellä 7 henkilöä.

Tulos ja vakavaraisuus

Sijoitustoiminnan *nettotuotot kirjanpidossa*, 30,5 miljoonaa euroa, alittivat vastuvelan tuottovaateen, 165,2 miljoonaa euroa, 134,6 miljoonalla eurolla. Sijoitusomaisuuden arvostuserot kasvoivat 31,2 miljoonaa euroa. *Sijoitustoiminnan tulokseksi* vastuuvelalle hyvitetyn tuottovaateen jälkeen muodostui näin -103,4 miljoonaa euroa. Vakuutusliikkeen tulos oli 17,6 miljoonaa euroa ja hoitokustannustulos 2,4 miljoonaa euroa. Eläke-Fennian yhteenlaskettu kokonaistulos oli -83,4 miljoonaa euroa.

Osittamatonta lisävakuutusvastuuta purettiin 141,2 miljoonaa euroa, josta vastuvelan korkovaateen täyttämiseen meni 132,2 miljoonaa euroa, ositetun lisävakuutusvastuun täydentämiseen 4,5 miljoonaa euroa ja asiakkaille palautettavaksi vakuutusmaksualennuksina 4,5 miljoonaa euroa.

Lisävakuutusvastuun täydennys palautetaan osittamattomaan lisävakuutusvastuuseen kymmenen seuraavan vuoden aikana rajoittamalla maksimaalista hyvityssiirtoa. Vuoden 2002 tilinpäätöksessä *hyvityssiirron* taso oli 0,2 prosenttia palkkasummasta.

Toimintapääoman määrä vuoden lopussa oli 437,5 miljoonaa euroa eli 12,7 prosenttia vastuuvälästä. Arvostuserojen osuus toimintapääomasta oli 136,7 miljoonaa euroa. Osittamattoman lisävakuutusvastuun määrä vuoden lopussa oli 285,6 miljoonaa euroa. Toimintapääoma oli kaksinkertainen verrattuna vakavaraisuusrajaan.

Tuloslaskelma osoittaa 1 216 804 euron ylijäämää.

Eläke-Fennia ja sen konserni

Eläke-Fennia on keskinäinen vakuutusyhtiö, jonka yhtiökokouksissa käyttävät äänivaltaa vakuutusnottajat, yrittäjät, vakuutetut ja takuupääoman haltija. Vakuutusnottajat ja yrittäjät käyttävät äänivallasta noin 80 prosenttia ja vakuutetut noin 20 prosenttia.

Eläke-Fennian konserniin kuului vuoden 2002 lopussa tytär- ja osakkuusyhtiöinä 68 asunto- ja kiinteistöyhtiötä. Lisäksi Eläke-Fennian konserniin kuuluivat kiinteistöpalveluyhtiö Kiinteistö-Fennia Oy, jonka osakkeista Eläke-Fennia omistaa 70 prosenttia, sekä osakkuusyhtiönä Vakuutusosakeyhtiö Henki-Fennia. Vuonna 2002 on perustettu Feva-kiinteistöt Oy, jonka osakekannan Eläke-Fennia omistaa kokonaisuudessaan.

Kiinteistö-Fennia Oy tuottaa omistajilleen operatiiviset kiinteistöpalvelut kuten vuokraus-, rakennuttamis-, ylläpito- ja hallintopalvelut.

Olenaiset tapahtumat tilikauden päättymisen jälkeen

Tammikuussa 2003 Eläke-Fennia osti Helsingin Kampista noin 2 500 neliömetrin toimistokiinteistön, joka liittyy kiinte-

ästi vuoden 2002 aikana ostettuihin rakennuksiin muodostaen Kampinkeskukseen liittyvän noin 18 000 neliömetrin toimintakokonaisuuden. Lisäksi hallitus hyväksyi helmikuussa Leppävaaran Sellon toisen vaiheen aloittamisen yhteistyössä Kuntien Eläkevakuutuksen ja LEL Työeläkekassan kanssa.

Eläke-Fennian toimintapääoma 28.2.2003 oli 429,0 miljoonaa euroa eli 12,4 prosenttia vastuuvälästä. Toimintapääoman suhde vakavaraisuusrajaan oli 2,1.

Tulevaisuuden näkymät

Vuosi 2003 on alkanut euroalueella epävarmuuden ja heikon talouskehityksen merkeissä. Yritysten tulokset vuoden 2002 viimeiseltä neljännekseltä olivat etenkin Yhdysvalloissa odotusten mukaisia, mutta arviot vuoden alun kehityksestä varauksellisia. Geopoliittinen epävarmuus on laajaa. Irakin tilanteen ratkaisun venyminen ja erilaiset näkemykset ratkaisuvaihtoehdoista sekä terrorismin uhka ovat lisänneet riskejä alkuvuonna. Korot ovat edelleen laskeneet, kullin ja öljyn hinta on noussut, dollari on edelleen heikentynyt ja keskeiset osakeindeksit ovat miinuksella. Mitä pidemmälle geopoliittisen tilanteen epävarmuus venyy, sitä suuremmat ovat reaalityöelämäiset vaikutukset. Vuoden 2003 talouskasvun ennakkoidaan olevan heikkoa euroalueella ja vaimeaa Suomessa.

Vakavaraisuusasema on heikentynyt poikkeuksellisen heikon toimintaympäristön seurauksena viimeisen kolmen vuoden aikana mutta on edelleen turvaavalla tasolla.

Toimintapääomaa kasvatettiin vuosina 1996–1999, jotta eläkelaitokset voivat sijoittaa varojaan riskipitoisempiin kohteisiin, lähinnä osakkeisiin, paremman tuoton saamiseksi. Pitkään jatkunut vaikea sijoitusympäristö on heikentänyt merkittävästi mahdollisuuksia sijoittaa osakkeisiin. Saatujen kokemusten perusteella järjestelmätasolla olisi syytä pohtia uusia keinoja toimintapääoman kartuttamiseksi tai muutoksia vastuuvälälle hyvitetävän tuottovaatimuksen määrätymisperiaatteisiin.

Kasvun aikaansaamiseksi yhtiö tulee edelleen panostamaan yhteistyön kehittämiseen kumppaneiden kanssa. Yhdistämällä kumppanuusverkon osaaminen pystytään tulevaisuudessa kehittämään uutta lisäarvoa asiakkaille niin vakuutuspalvelujen ja riskienhallinnan kuin asiakasrahoituksenkin osalta.

Vuosien 2001–2002 aikana on sovittu työeläketurvan uudistamisesta ja asiaan liittyvät lainmuutokset on vahvistettu helmikuussa 2003. Uudistuksella pyritään pidentämään työssäoloaikaa keskimäärin noin kolmella vuodella, millä olisi merkittävä vaikutus tulevaan eläkemenoon ja sitä kautta tulevaan maksukehitykseen. Suomen työeläkejärjestelmä on osittain rahastoiva järjestelmä, jossa nyt töissä käyvä sukupolvi kustantaa merkittävän osan nyt eläkkeellä olevien turvasta. Sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus vaatii, että tulevat sukupolvet eivät joudu maksamaan olennaisesti enemmän silloin eläkkeellä olevien turvasta kuin nykyisin. Siksi tulevaisuuden haasteena on myös seurata kaikkia kehitysuuntauksia, joilla tämä oikeudenmukaisuuden säilyminen voidaan turvata.

Vuonna 2005 voimaantulevien työeläkemuutosten toimeenpanon rinnalla on jo aloitettu seuraava kehitystyö. Tavoitteena on kirjoittaa uusi yhtenäinen työeläkelaki, joka sekä työnantajien että eläkkeenhakijoiden kannalta olisi paremmin ymmärrettävä. Selvitystyö on menossa myös alan mahdollisuuksista yhteisten atk-järjestelmien tekemiseen.

Vuoden 2002 aikana valmistelussa olleilla uudistushankkeilla, mm. eläkesopimuksella ja kilpailuselvityksellä, on myös vaikutusta työeläkejärjestelmän rahoitukseen. Eläke-Fennia pyrkii panostamaan rahoitusta ja eläkkeiden katteena olevien varojen sijoittamista koskevaan kehitystyöhön. Tällä halutaan varmistaa, että työeläkejärjestelmä kehittyy entistä oikeudenmukaisemmaksi myös eri asiakas- ja sidosryhmien näkökulmasta. Tavoitteena on turvata kaikkien edunsaajien oikeudenmukainen eläketurva.

Eläke-Fennian hallitus kiittää koko henkilökuntaa ja toimivaa johtoa tilikauden 2002 aikana hyvin tehdystä työstä.

Tuloslaskelma

1 000 €	Konserni 2002	Konserni 2001	Emoyhtiö 2002	Emoyhtiö 2001	Liite
Vakuutustekninen laskelma					
Vakuutusmaksutulo	630 317	612 799	630 317	612 799	1
Sijoitustoiminnan tuotot	310 551	352 751	308 939	355 758	3
Sijoitusten arvonorotukset		2 859		2 859	
Korvauskulut					
Maksetut korvaukset	-536 843	-486 440	-536 843	-486 440	2
Korvausvastuun kokonaismuutos	2 660	-135 858	2 660	-135 858	
	-534 183	-622 297	-534 183	-622 297	
Vakuutusmaksuvastuun muutos	-105 435	-160 480	-105 435	-160 480	
Lakisääteiset maksut	-968	-900	-968	-900	
Liikekulut	-16 625	-14 563	-16 924	-14 871	4
Sijoitustoiminnan kulut	-280 716	-169 677	-276 646	-168 321	3
Muut vakuutustekniset kulut	-2 425	-7 783	-2 425	-7 783	
Vakuutustekninen tulos/kate	515	-7 290	2 674	-3 235	
Muu kuin vakuutustekninen laskelma					
Muut tuotot	1	216	1	216	
Tilinpäätössiirrot					
Poistoeron muutos			-53	-100	
Vapaaehtoisten varausten muutos				6 464	
			-53	6 364	
Tuloverot					
Tilikauden ja aikaisempien tilikausien verot	-1 412	-2 109	-1 405	-2 098	
Laskennallinen vero	149	1 821			
	-1 263	-289	-1 405	-2 098	
Osuus osakkuusyriytysten tuloksesta	198	-5 724			
Vähemmistöosuus tilikauden tuloksesta	-361	-346			
Tilikauden voitto/tappio	-188	-12 740	1 217	1 247	

Tase

1 000 €	Konserni 2002	Konserni 2001	Emoyhtiö 2002	Emoyhtiö 2001	Liite
VASTAAVAA					
Aineettomat hyödykkeet					
Aineettomat oikeudet	909	993	909	993	
Muut pitkävaikutteiset menot	5 230	2 363	5 230	2 363	
	6 139	3 356	6 139	3 356	
Sijoitukset					
Kiinteistösijoitukset					
Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet	404 664	378 256	266 050	260 505	5
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä			152 177	126 167	
	404 664	378 256	418 228	386 673	
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja omistusyhteisyryyksissä					
Osakkeet ja osuudet saman konsernin yrityksissä			16 717	16 710	7
Osakkeet ja osuudet osakkuusyryyksissä	15 101	14 904			
	15 101	14 904	16 717	16 710	
Muut sijoitukset					8
Osakkeet ja osuudet	552 552	812 045	551 610	811 459	
Rahoitusmarkkinavälineet	2 394 904	2 052 650	2 394 904	2 052 650	
Kiinnelainasaamiset	89 371	87 680	89 371	87 680	
Muut lainasaamiset	155 658	156 947	148 084	150 908	
Talletukset	18 100	9 700	18 100	9 700	
	3 210 586	3 119 022	3 202 069	3 112 396	
	3 630 351	3 512 182	3 637 014	3 515 779	
Saamiset					
Ensivakuutustoiminnasta					
Vakuutuksenottajilta	44 422	49 542	44 422	49 542	
Muut saamiset					
Saamiset saman konsernin yrityksiltä			47	2	
Saamiset osakkuusyryyksiltä	40				
Saamiset omilta kiinteistöyhtiöiltä			3 222	2 509	
Saamiset yhteistoimintayrityksiltä	390	219	373	219	
Kannansiirtosaaminen	10 603	17 245	10 603	17 245	6
Muut saamiset	79 608	41 801	79 580	41 759	
	135 064	108 806	93 826	61 733	
Muu omaisuus					
Aineelliset hyödykkeet					
Koneet ja kalusto	2 737	2 613	2 590	2 449	
Muut aineelliset hyödykkeet	398	385	398	385	
	3 135	2 998	2 988	2 834	
Rahat ja pankkisaamiset	5 212	5 003	3 383	4 650	
	8 346	8 001	6 371	7 483	
Siirtosaamiset					
Korot ja vuokrat	64 195	68 546	64 195	68 546	
Muut siirtosaamiset	3 691	2 167	990	1 940	
	67 887	70 713	65 185	70 486	
Vastaavaa yhteensä	3 847 787	3 703 057	3 852 958	3 708 378	

1 000 €	Konserni 2002	Konserni 2001	Emoyhtiö 2002	Emoyhtiö 2001	Liite
VASTATTAVAA					
Oma pääoma					
Pohjarahasto	3 364	3 364	3 364	3 364	
Takuupääoma	1 682	1 682	1 682	1 682	
Arvonkorotusrahasto	344	415			
	5 390	5 461	5 046	5 046	
Muut rahastot	15 905	14 651	15 875	14 651	
Edellisten tilikausien voitto/tappio	-15 352	-1 371	51	44	
Tilikauden voitto/tappio	-188	-12 740	1 217	1 247	
	365	540	17 142	15 942	
	5 755	6 000	22 188	20 988	10
Vähemmistöosuus	10 856	10 180			
Tilinpäätössiirtojen kertymä					
Poistoero			323	270	
Vapaaehtoiset varaukset					
			323	270	
Vakuutustekninen vastuuvélka					
Vakuutusmaksuvastuu	2 496 588	2 391 153	2 496 588	2 391 153	
Korvausvastuu	1 244 454	1 247 114	1 244 454	1 247 114	
	3 741 042	3 638 267	3 741 042	3 638 267	9
Pakolliset varaukset					
Pakolliset varaukset	305				
Velat					
Ensivakuutustoiminnasta	1 748	1 398	1 748	1 398	
Lainat rahoituslaitoksilta	13	18	13	18	
Laskennallinen verovelka	1 148	884			
Muut velat	52 119	19 525	53 622	21 243	
	55 028	21 826	55 383	22 660	
Siirtovelat	34 801	26 784	34 022	26 194	
Vastattavaa yhteensä	3 847 787	3 703 057	3 852 958	3 708 378	

Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Työeläkevakuutusyhtiön kirjanpitoa ja tilinpäätöstä säätelevät kirjanpitolain ja -asetuksen lisäksi osakeyhtiölaki ja vakuutusyhtiölaki. Asiaan liittyviä määräyksiä on myös työeläkevakuutusyhtiöistä annetussa laissa, sosiaali- ja terveysministeriön asetuksissa vakuutusyhtiön tilinpäätöksestä ja konsernitilinpäätöksestä ja sosiaali- ja terveysministeriön ja Vakuutusvalvontaviraston määräyksissä ja ohjeissa.

Konsernitilinpäätös

Eläke-Fennian konsernitilinpäätökseen on yhdistelty tytäryhtiöt, joissa konsernin osuus äänivallasta on yli puolet. Eläke-Fennian konserniin 2002 kuului tytäryhtiöinä 68 kiinteistöyhtiötä, Kiinteistö-Fennia Oy ja Feva Kiinteistöt Oy.

Konsernitilinpäätös on laadittu emo- ja tytäryhtiöiden tuloslaskelmien ja taseiden yhdistelminä. Sisäiset tuotot ja kulut, voitonjako, saamiset, velat sekä keskinäinen osakeomistus on eliminoitu. Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty tilikauden aikana hankitut tytäryhtiöt hankintahetkestä lähtien. Tilikauden aikana myydyt tytäryhtiöt on yhdistelty konsernitilinpäätöksessä luovutushetkeen saakka. Vähemmistön osuus tuloksesta ja omasta pääomasta on erotettu omaksi eräkseen.

Konsernin sisäinen osakeomistus on eliminoitu hankintamenomenetelmää käyttäen. Syntynyt konserniaktiiva on jaettu tytäryhtiöiden omaisuuserille niiden käypien arvojen sallimissa rajoissa. Konserniaktiivan poistossa noudatetaan vastaavan omaisuuserän suunnitelman mukaisia poistoja. Joissakin kiinteistöyhtiöissä on tehty tilikauden suunnitelman mukaisten poistojen lisäksi arvonalennuspoistoja. Konserniosakkeisiin aiemmin tehdyt arvonorotukset on konsernitaseessa merkitty tytäryhtiön omistaman kiinteistön arvonorotukseksi.

Konsernitilinpäätöksen jäljennökset on saatavissa emoyhtiön pääkonttorista Kansakoulukuja 1, 00100 Helsinki.

Sijoitukset yrityksiin, joissa on merkittävä omistusosuus

Eläke-Fennian 40-prosenttisesti omistama Vakuutusosakeyhtiö Henki-Fennia on yhdistelty konsernitilinpäätökseen pääomaosuusmenetelmää käyttäen. Henki-Fennian markkina-arvona on käytetty varovaisesti arvioitua luovutushintaa, joka vastaa mukautetun vakavaraisuuslaskelman mukaista toimintapääomaa lisätyn varovaisella arviolla siitä, mitä vastaavanlaisen vakuutuslaskelman hankkiminen markkinoilta maksaisi.

Asunto- ja kiinteistöyhtiöitä ei ole käsitelty konsernitilinpäätöksessä osakkuusyhtiöinä, koska niiden vaikutus konsernin tulokseen ja vapaaseen omaan pääomaan on vähäinen.

Vakuutusmaksutulo

TEL-maksutulo määräytyy vakuutettujen TEL-kokonaispalkkasumman mukaan. Tilikauden aikana perittyä, palkkasumma-arvioon perustuvaa ennakkomaksua on oikaistu tilinpäätöksessä tarkistusmaksuarviolla. Tilikauden maksutuloon on kirjattu myös edellisen vuoden arvioidun ja toteutuneen tarkistusmaksun aiheuttamat erot.

YEL-vakuutusmaksutulo määräytyy yrittäjien työtulojen perusteella.

Korvauskulut

Korvauskulut muodostuvat eläkkeensaajille maksetuista eläkkeistä, kuntoutuskuluista, vastuunjakokorvauksista, korvaustoimintaan kohdistuvista liikekuluista sekä korvausvastuun muutoksesta.

Sijoitusten ja saamisten arvostus taseessa ja sijoitusten käypien arvojen määrittäminen

Kiinteistösijoitukset on kirjattu tehdyillä poistoilla vähennettyyn ja arvonorotuksilla lisättyyn hankintahintaan tai sitä alempaan käypään arvoon. Kiinteistöjen ja kiinteistöosakkeiden käyvät arvot on määritelty kohteittain Vakuutusvalvontaviraston edellyttämällä tavalla. Käypien arvojen määrittelyn perustana on ollut sekä omien että ulkopuolisten asiantuntijoiden lausunnot. Vuoden 2002 jälkeen vapautuvien aravakiinteistöjen käypinä arvoina on käytetty asuntotuotantolain mukaista luovutuskorvaushintaa.

Kiinteistöihin tehdyt arvonalennukset on kirjattu tulosvaiikutteisesti sijoitusten arvonalennuksiin. Myytyihin kiinteistöihin on tehty tulosvaiikutteiset arvonalennusten palautukset ennen myyntivoittojen kirjaamista. Tilivuonna 2002 kiinteistöjen kirjanpitoarvoihin ei ole tehty arvonorotuksia.

Osakkeet ja osuudet on merkitty taseeseen hankintameno- tai sitä alempaan käypään arvoon. Osakkeisiin aiempina vuosina tehdyt arvonalennukset on palautettu osakkeiden arvoon siltä osin kuin käypä arvo ylittää kirjanpitoarvon. Osakkeet on arvostettu keskihintamenetelmää käyttäen. Käyt-

töomaisuusosakkeet on arvostettu taseessa hankintamenoon, koska tämän katsotaan vastaavan niiden käypää arvoa. Noteerattujen osakkeiden ja osuuksien käypinä arvoina on käytetty tilivuoden viimeistä saatavilla olevaa kaupankäyntikurssia. Noteeraamattomien vakuutusyhtiöiden osakkeiden markkina-arvona on käytetty varovaisesti arvioitua luovutushintaa. Muiden noteeraamattomien osakkeiden käypänä arvona on käytetty hankintahintaa tai todennäköistä luovutushintaa.

Rahoitusmarkkinavälineisiin kuuluvat joukkolainat ja rahamarkkinainstrumentit. Rahoitusmarkkinavälineiden tasearvona on hankintameno, jota on oikaistu nimellisarvon ja hankintameno jaksotetulla erotuksella. Nimellisarvon ja hankintameno erotus jaksotetaan korkotuoton vähennykseksi tai lisäykseksi rahoitusmarkkinavälineen juoksuaikana. Hankintameno sisällytetty vastaerien määrä on ilmoitettu taseen liitetiedoissa.

Ulkomaanrahanmääräiset saamiset on muutettu Suomen rahaksi Euroopan keskuspankin 31.12. noteeraamaan keskikurssiin. *Ulkomaanrahanmääräiset muut sijoitukset* on merkitty taseeseen hankinta-ajankohdan kurssia käyttäen. Laskettaessa käypää arvoa on käytetty 31.12. noteerattuja kurssia. Mikäli tilinpäätöspäivän käypä arvo on alkuperäistä hankintamenoa alempi on sijoituksesta tehty arvonalennus. Tilikaudella syntyneet kohdistamattomat kurssierot on kirjattu sijoitustoiminnan muihin tuottoihin ja kuluihin ja kohdistettavat kurssierot on käsitelty kyseisten tulojen ja menojen oikaisuina.

Lainasaamiset, muut saamiset ja talletukset on arvostettu nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon.

Vakuutusmaksusaamiset koostuvat tarkistusmaksuarviosta ja tilivuoden päättyessä maksamattomina olevista erääntyneistä vakuutusmaksuista. Erääntyneistä vakuutusmaksuista maksusteelliseksi todetut sekä sellaisten yhtiöiden, joiden konkurssi on alkanut, saamiset on kirjattu luottotappioksi.

Johdannaissopimuksia Eläke-Fennia on käyttänyt sekä suojaustarkoituksessa että muussa kuin suojaustarkoituksessa. Johdannaissopimusten määrä on ollut sijoitusten kokonaismäärään nähden vähäinen.

Johdannaissopimukset, joihin on sovellettu suojauslaskentaa, on arvostettu kokonaisuutena suojattavan erän kanssa. Jos suojattavasta tase-erästä ei ole kirjattu arvomuutosta, ei myöskään suojaavasta sopimuksesta ole tehty tulosvaikutteista

kirjausta tilinpäätökseen, ellei sen negatiivinen arvomuutos ole ylittänyt suojattavan erän positiivista muutosta. Kun suojattavasta kohteesta on kirjattu arvonalennuksen palautusta, on käytetyn johdannaisen arvomuutos kirjattu kokonaisuudessaan kuluksi. Johdannaissopimuksesta syntyvät tuotot ja kulut on kirjattu pääsääntöisesti samaan tuloslaskelman erään kuin suojattavasta tase-erästä tai positiosta kirjattavat tuotot ja kulut on kirjattu.

Muiden johdannaissopimusten negatiivinen arvomuutos on kirjattu tulosvaikutteisesti. Tilikauden aikana sopimusten sulkemisesta tai raukeamisesta toteutuneet voitot ja tappiot on kirjattu tilikauden tuotoksi tai kuluksi.

Katetta, toimintapääomaa ja vakavaraisuusvaadetta laskettaessa suojaavina johdannaisina on käsitelty ne johdannaiset, joille on määritelty suojauksen kohde ja jotka on käsitelty kirjanpidossa suojaavina. Vastapuoliriskin osalta on noudatettu mitä Vakuutusvalvontaviraston määräys- ja ohjekokoelmassa on mainittu riskikeskittymien rajoittamisesta.

Indeksisidonnaisten lainojen optio-osuus on kirjattu muihin saamisiin ja arvostettu hankintamenoon tai sitä alempaan todennäköiseen käypään arvoon. Nollakuponkilaainaosuus on kirjattu hankinta-arvoon, jota on oikaistu nimellisarvon ja hankinta-arvon jaksotetulla erotuksella. Tilikauden osuus jaksotuksesta on kirjattu korkotuotoksi.

Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin

Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin suhteessa sitoutuneeseen pääomaan lasketaan sijoituslajeittain ja sijoitusten yhteismäärälle huomioiden arvopapereista päivittäin ja kiinteistöistä ja lainoista kuukausittain aikapainotetut kassavirrat.

Kauden tuotto lasketaan aika- ja rahapainotettua kaavaa käyttäen niin, että sitoutunut pääoma lasketaan lisäämällä kauden alun markkina-arvoon kauden aikaiset kassavirrat painotettuina sillä suhteellisella osuudella koko kauden pituudesta, joka on jäljellä tapahtumapäivästä tai tapahtumakuukauden puolivälistä kauden loppuun.

Sijoitustoiminnan tulos käyvin arvoin

Sijoitustoiminnan tulos käyvin arvoin on sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin vähennettynä vastuuvelan tuottovaatimuksella.

Varaukset ja verovelka

Sijoitusten arvostuseroista, jotka on esitetty liitetietona, ei ole esitetty laskennallista verovelkaa. Tuloutetut arvonkorotukset ovat veronalaista tuloa. Konsernitilinpäätöksessä kertynyt poistoero ja vapaaehtoiset varaukset on jaettu laskennallisen verovelan muutokseen ja tilikauden tulokseen sekä laskennalliseen verovelkaan ja omaan pääomaan. Verokanta vuonna 2002 oli 29 prosenttia.

Poistot

Kuluvan omaisuuden hankintameno on aktivoitu ja se kirjataan vaikutusaikanaan suunnitelman mukaisina poistoina kuluksi. Myös kuluvan omaisuuden tuloutetut arvonkorotukset poistetaan suunnitelman mukaisesti. Aineettomina oikeuksina on esitetty tietokoneohjelmien lisenssit ja muina pitkävaikutteisina menoina tietokoneohjelmien suunnittelu- ja ohjelmointimenot. Poistot on laskettu tasapoistoina alkuperäisestä hankintahinnasta käyttäen seuraavia taloudellisia käyttöaikoja:

Asuin-, toimisto- ja liikerakennukset, hotellit	50 v
Teollisuus- ja varastorakennukset	40 v
Rakennusten tekniset laitteet	10 v
Aineettomat oikeudet	5 v
Autot	5 v
Atk-laitteet	4 v
Kalusto	10 v
Konttorikoneet	7 v
Muut pitkävaikutteiset menot	5 v ja 10 v

Osassa rakennuksista on tehty elinkeinotulon verottamisesta annetun lain mukaiset enimmäispoistot.

Liikekulut

Yhtiön liikekulut on jaettu toiminnoille Vakuutusvalvontaviraston ohjeiden mukaisesti liitetiedoissa esitetyllä tavalla. Vuodesta 2000 lähtien uudet pitkävaikutteiset ESY:n tekemät tietokoneohjelmien suunnittelu- ja ohjelmointimenot on kirjattu muihin pitkävaikutteisiin menoihin. Vakuutusten hankintamenojen ja vakuutusten hoitokulujen jakoperusteita on tarkistettu vuonna 2002 ja vastaava muutos on tehty vertailuvuoden 2001 liikekuluihin.

Välittömät verot ja tilikauden ylijäämä

Tilikauden tuloksen perusteella määräytyvä vero on kirjattu suoriteperusteisesti tilikauden veroina. Saatuihin ulkomaisiin osinkoihin liittyvä lähdeveron hyvitys ja saatuihin kotimaisiin osinkoihin liittyvä yhtiöveron hyvitys on kirjattu sijoitus-toiminnan tuottoihin. Ulkomaisista osingoista maksettuja lähdeveroja ja lähdeveron hyvityksiä ja kotimaisiin osinkoihin liittyviä yhtiöverohyvityksiä ei ole kirjattu verovuodelta määrättävän tuloveron määrää suurempana.

Eläke-Fennian tilikauden ylijäämä määräytyy sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien Eläke-Fennian hakemien laskuperusteiden mukaisesti.

Eläkejärjestelyt

Henkilöstön lakisääteinen eläketurva on järjestetty TEL-vakuutuksin. Lisäeläketurva on järjestetty osalle henkilöstöä TEL-lisäeläkevakuutuksella. Toimitusjohtajalla ja hänen sijaisellaan on oikeus siirtyä TEL-lisäeläkevakuutuksen perusteella vanhuuseläkkeelle 60 vuotta täytettyään. Eläkevakuutusmaksut on kirjattu suoriteperusteisesti.

Vakuutustekninen vastuovelka

Vakuutussopimuksista aiheutuva vastuu on kirjattu vastuovelaksi. Se koostuu vakuutusmaksuvastuusta ja korvausvastuusta. Vastuuelka lasketaan sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien laskuperusteiden mukaisesti. Vakuutusmaksuvastuuseen sisältyy osittamaton lisävakuutusvastuu, joka luetaan mukaan toimintapääomaan.

Toimintapääoma

Vakuutusyhtiön toimintapääoma muodostuu käypään arvoon arvostettujen varojen ja velkojen erotuksesta. Vastuuelkaan ei tällöin lueta osittamatonta lisävakuutusvastuuta. Toimintapääoman ja oman pääoman on täytettävä työeläkevakuutusyhtiöistä annetussa laissa säädetyt vaatimukset. Ei-suojaavien johdannaisten osalta on toimintapääomasta vähennetty mahdollinen enimmäistappio, joka vastaa yhden päivän aikana 2,5 prosentin todennäköisyydellä toteutuvaa tappiota.

Liitetiedot

Tuloslaskelman ja taseen liitetiedot

1 000 €	Konserni 2002	Konserni 2001	Emoyhtiö 2002	Emoyhtiö 2001
1. Vakuutusmaksutulo				
Ensivakuutus				
TEL:n mukainen perusvakuutus				
Työnantajan osuus	447 644	434 587	447 644	434 587
Työntekijän osuus	118 819	118 556	118 819	118 556
	566 464	553 143	566 464	553 143
TEL:n mukainen lisäeläkevakuutus	2 619	2 576	2 619	2 576
YEL:n vähimmäisturvan mukainen vakuutus	61 796	57 704	61 796	57 704
YEL:n mukainen lisäeläkevakuutus	46	48	46	48
Valtion eläkerahastoon suoritettava siirtymämaksu	-609	-673	-609	-673
Vakuutusmaksutulo	630 317	612 799	630 317	612 799
Vakuutusmaksutulosta vähennetyt erät				
Luottotappiot vakuutusmaksusaamisista				
TEL	3 329	2 753	3 329	2 753
YEL	1 531	2 150	1 531	2 150
	4 860	4 903	4 860	4 903
2. Maksetut korvaukset				
Ensivakuutus				
Maksettu eläkkeensaajille				
TEL:n mukainen perusvakuutus	424 275	396 483	424 275	396 483
TEL:n mukainen lisäeläkevakuutus	16 298	16 123	16 298	16 123
YEL:n vähimmäisturvan mukainen vakuutus	72 668	68 365	72 668	68 365
YEL:n mukainen lisäeläkevakuutus	642	624	642	624
	513 883	481 595	513 883	481 595
Maksettu/saatu vastuunjakokorvauksia				
TEL-eläkkeet	30 299	13 514	30 299	13 514
YEL-eläkkeet	-10 988	-9 172	-10 988	-9 172
	19 311	4 343	19 311	4 343
Maksettu/saatu yhteisvastuukorvausta	-1 219	-3 815	-1 219	-3 815
	531 975	482 123	531 975	482 123
Korvaustoiminnon hoitokulut	4 603	4 112	4 603	4 112
Työkyvyn ylläpitotoiminnon hoitokulut	265	205	265	205
Maksetut korvaukset yhteensä	536 843	486 440	536 843	486 440

1 000 €	Konserni 2002	Konserni 2001	Emoyhtiö 2002	Emoyhtiö 2001
3. Sijoitustoiminnan nettotuoton erittely				
Sijoitustoiminnan tuotot				
Tuotot sijoituksista saman konsernin yrityksiin				
Osinkotuotot			93	948
Tuotot kiinteistösijoituksista				
Korkotuotot				
Saman konsernin yritykset			6 554	6 916
Muut	652	964	26	55
Muut tuotot	42 934	40 419	37 378	36 764
	43 585	41 383	43 958	43 735
Tuotot muista sijoituksista				
Osinkotuotot	17 245	20 310	17 152	20 035
Korkotuotot	125 381	123 182	126 338	123 260
Muut tuotot	19 149	11 003	19 149	11 003
	161 775	154 494	162 639	154 298
Yhteensä	205 361	195 877	206 690	198 981
Arvon alentumisten palautukset	1 111	2 696	1 111	2 696
Myyntivoitot	104 080	154 178	101 138	154 081
Yhteensä	310 551	352 751	308 939	355 758
Sijoitustoiminnan kulut				
Kulut kiinteistösijoituksista	-16 366	-14 337	-22 770	-21 247
Kulut muista sijoituksista	-24 018	-10 629	-24 018	-10 629
Korkokulut ja muut vieraan pääoman kulut	-2 287	-2 175	-2 287	-2 175
	-42 671	-27 140	-49 075	-34 050
Arvon alentumiset ja poistot				
Arvon alentumiset	-111 905	-82 185	-111 264	-82 895
Rakennusten suunnitelmapoistot	-10 474	-9 532	-641	-565
	-122 379	-91 717	-111 905	-83 460
Myyntitappiot	-115 557	-50 820	-115 557	-50 810
Yhteensä	-280 608	-169 677	-276 537	-168 321
Sijoitustoiminnan nettotuotto ennen arvonorotuksia ja niiden oikaisua	29 943	183 075	32 401	187 438
Sijoitusten arvonorotus	-108	2 859	-108	2 859
Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa	29 835	185 934	32 293	190 297

1 000 €	Konserni 2002	Konserni 2001	Emoyhtiö 2002	Emoyhtiö 2001
4. Tuloslaskelman erä liikekulut				
Vakuutusten hankintamenot				
Ensivakuutuksen palkkiot	466	455	466	455
Muut vakuutusten hankintamenot	5 499	4 660	5 499	4 660
	5 965	5 115	5 965	5 115
Vakuutusten hoitokulut	6 246	5 602	6 246	5 602
Hallintokulut	4 414	3 846	4 713	4 154
Yhteensä	16 625	14 563	16 924	14 871
Kokonaisliikekulut toiminnoittain				
Maksetut korvaukset				
Korvaustoiminnon hoitokulut	4 603	4 112	4 603	4 112
Työkyvyn ylläpitotoiminnon hoitokulut	265	205	265	205
	4 869	4 317	4 869	4 317
Liikekulut	16 625	14 563	16 924	14 871
Sijoitustoiminnan kulut				
Kulut kiinteistösijoituksista	2 159	2 290	698	1 079
Kulut muista sijoituksista	4 342	3 466	4 342	3 466
	6 501	5 756	5 040	4 545
Yhteensä	27 995	24 636	26 833	23 733
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	9 865	9 300	9 000	8 608
Eläkekulut	2 005	2 359	1 840	2 211
Muut henkilösivukulut	849	852	760	768
Yhteensä	12 719	12 510	11 600	11 586
Johdon palkat ja palkkiot				
Toimitusjohtaja ja hänen sijaisensa	521	488	422	403
Hallintoneuvosto ja sen varajäsenet	44	44	44	44
Hallitus ja sen varajäsenet	93	98	93	98
Yhteensä	658	631	560	545
Hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenille ei ole annettu eläkesitoumuksia, lukuunottamatta toimitusjohtajaa ja hänen sijais- taan, joilla on oikeus siirtyä eläkkeelle 60-vuotiaana. Hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenille ei ole annettu rahalainoja eikä vakuuksia.				
Henkilöstön keskimääräinen luku tilikauden aikana				
Konttorihenkilöstö	195	190	195	194
Myyntihenkilöstö	19	10	19	18
Kiinteistöhenkilöstö	28	22	4	3

1 000 €	Jäljellä oleva han- kintameno 2002	Kirjanpito- arvo 2002	Käypä arvo 2002	Jäljellä oleva han- kintameno 2001	Kirjanpito- arvo 2001	Käypä arvo 2001
5. Sijoitusten käypä arvo ja arvostusero, emoyhtiö						
Kiinteistösjoiotukset						
Kiinteistöt	24 274	25 835	28 639	24 941	26 502	28 139
Kiinteistöosakkeet saman konsernin yrityksissä	129 497	151 622	187 457	119 132	141 257	175 833
Muut kiinteistöosakkeet	85 733	88 593	91 894	89 887	92 746	96 210
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	152 177	152 177	152 177	126 167	126 167	126 167
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä						
Osakkeet ja osuudet	16 717	16 717	26 371	16 710	16 710	16 710
Muut sijoitukset						
Osakkeet ja osuudet	551 564	551 610	563 353	807 935	811 459	880 598
Rahoitusmarkkinavälineet	2 383 507	2 383 507	2 448 151	2 052 650	2 052 650	2 046 789
Kiinnelainasaamiset	89 371	89 371	89 371	87 680	87 680	87 680
Muut lainasaamiset	148 084	148 084	148 084	150 908	150 908	150 908
Talletukset	18 100	18 100	18 100	9 700	9 700	9 700
Indeksiin sidotun lainan optio-osuus	11 243	11 243	11 992	1 118	1 118	1 539
	3 610 268	3 636 860	3 765 589	3 486 828	3 516 896	3 620 273
Rahoitusmarkkinavälineiden jäljellä oleva hankintameno sisältää						
korkotuotoksi tai niiden vähennykseksi jaksotettua nimellisarvon ja hankintahinnan erotusta	-2 182			-4 046		
indeksiin sidottujen lainojen tuottoa	3 018			2 250		
Kirjanpitoarvo sisältää tuloutettuja arvonkorotuksia	26 592			30 069		
Arvostusero (käyvän arvon ja kirjanpitoarvon erotus)			128 729			103 377

1 000 €	Konserni 2002	Konserni 2001	Emoyhtiö 2002	Emoyhtiö 2001
Muut lainasaamiset vakuuden mukaan eriteltynä				
Pankkitakaus	47 924	60 122	47 924	60 122
Takausvakuutus	49 161	51 522	49 161	51 522
Vakuutuskirja	537	773	537	773
Kiinteistöosake	19 907	21 822	19 907	21 822
Muu vakuus	30 554	16 669	30 554	16 669
Jäljellä oleva hankintameno	148 084	150 908	148 084	150 908
Eläkelainasaamisten yhteismäärä				
Muut kiinnelainasaamiset	18 508	24 916	18 508	24 916
Muut lainasaamiset	65 965	81 931	65 965	81 931
Jäljellä oleva hankintameno	84 473	106 847	84 473	106 847

6. Kannansiirtosaaminen

Yhteisvastuusaaminen	930	3 961	930	3 961
Saaminen erityiseltä selvityspesältä	9 673	13 284	9 673	13 284
Kannansiirtosaaminen yhteensä	10 603	17 245	10 603	17 245

1 000 € 2002 2001

7. Osakkeet ja osuudet saman konsernin yrityksissä, emoyhtiö

Osakkeet ja osuudet			
Alkuperäinen hankintameno 1.1.		16 710	16 711
Lisäykset		8	
Siirrot		-1	-1
Jäljellä oleva hankintameno 31.12.		16 717	16 710

Osakkeet ja osuudet	Osuus kaikista		Kirjan- pitoarvo
	osakkeista %	äänistä %	
Feva Kiinteistöt Oy	100,0	100,0	8
Kiinteistö-Fennia Oy	70,0	70,0	59
Vakuutusosakeyhtiö Henki-Fennia	40,0	40,0	16 651
			16 717

1 000 €	Osuus kaikista osakkeista, %	Kirjan- pitoarvo 31.12.2002	Markkina- arvo 31.12.2002	1 000 €	Osuus kaikista osakkeista, %	Kirjan- pitoarvo 31.12.2002	Markkina- arvo 31.12.2002
8. Muut sijoitukset, emoyhtiö							
Kotimaiset osakkeet ja osuudet							
Aldata Solution Oyj	0,18	107	107	Vahto Group Oyj	3,58	311	311
Alma Media 1	0,29	862	862	Wärtsilä Oyj Abp	0,28	1 973	1 973
Amer-yhtymä Oyj	0,29	1 933	2 436	YIT-Yhtymä Oyj	0,27	1 209	1 336
Basware Oyj	0,99	381	381	Esy Oyj	19,00	288	288
Capman Oyj	0,12	129	129	Fibrogen Europe	1,15	947	947
Comptel Oyj	0,19	201	201	Imatran Seudun Kehitysyhtiö	0,35	8	8
Electrobit Group Oyj	0,09	155	155	International Security			
Eimo Oyj	0,58	371	371	Technology Oy	4,44	220	220
Elisa Communications	0,20	1 601	1 601	IWS International Oy	2,59	589	589
Elcoteq Network Oyj	0,26	353	535	Metorex International Oy	0,09	2	2
Etteplan Oyj	1,41	243	243	Midinvest Oy	10,90	505	505
Exel Oyj	0,99	334	334	Nethawk Oy	2,07	3 418	3 418
Finnair Oyj	0,28	881	881	Octel Oy	9,09	336	336
Fiskars Oyj Abp	0,25	609	1 061	Sisu Axels Oy	26,20	842	842
Finnlines Oyj	0,18	736	736	Team Botnia Oy	0,93	2	2
F-Secure Oyj	0,41	442	442	Vakuutusosakeyhtiö Garantia	3,66	1 521	1 521
Fortum Oyj	0,26	11 362	13 995	Vaasan Puhelin Oy	0,00	1	1
Honkarakenne Oyj	2,99	391	391	Euro-osakkeet			
Huhtamäki Oyj	0,31	3 013	3 013	Alankomaat			
Instrumentarium Oyj	0,37	4 251	6 759	ABN AMRO Holding NV	0,005	1 168	1 169
Jaakko Pöyry Group Oyj	0,22	459	459	Aegon NV	0,003	490	490
KCI Konecranes International	0,39	1 308	1 308	Ahold Koninklijke NV	0,004	424	424
Kesko Oyj	0,30	3 133	3 271	Akzo Nobel NA	0,006	544	544
Kone Oyj	0,30	3 679	4 663	ING Group NV	0,003	952	952
Kemira Oyj	0,31	2 523	2 523	Koninklijke Philips			
Kyro Oyj Abp	0,30	748	748	Electronic	0,005	1 136	1 136
Lassila & Tikanoja Oyj	0,20	478	491	Royal Dutch Petroleum			
Lännen Tehtaät Oyj	0,71	445	445	Company	0,005	4 216	4 216
Metso Oyj	0,28	3 954	3 954	STMicroelectronics N.V.	0,003	560	560
M-Real Oyj	0,29	4 100	4 100	Unilever NV	0,006	2 049	2 049
Metsä Tissue Oyj	0,38	1 054	1 200	VNU N.V.	0,011	646	646
Nokia Oyj	0,03	19 193	19 193	Belgia			
Nokian Renkaat Oyj	0,39	1 288	1 409	Fortis	0,005	1 016	1 016
Novo Group Oyj	0,25	240	240	Espanja			
Osuuspankkien Keskus- osuuspankki	0,22	1 089	1 156	Acerinox, S.A.	0,023	478	525
Olvi Oyj	1,07	414	438	Banco Bilbao Vizcaya			
Orion-yhtymä Oyj	0,30	4 075	4 331	Argentari	0,004	1 295	1 295
Outokumpu Oyj	1,11	4 350	4 350	Banco Santander Central			
PKC Group Oyj	0,22	82	82	Hisp	0,005	1 472	1 472
PohjolaYhtymä Oyj	0,32	2 434	2 434	Industria de Diseno			
Perlos Oyj	0,30	946	946	Textil, S.A.	0,004	535	608
Raisio Yhtymä Oyj	0,45	799	799	Telefonica SA	0,003	1 220	1 220
Rak.Konevuokraamo Oyj	0,09	41	62	Italia			
Rapala Normark	0,22	330	372	Assicurazioni Generali	0,002	568	568
Rocla Oyj	0,19	46	48	ENI-Ente Nazionale			
Rautaruukki Oyj	0,23	1 083	1 083	Idrocarburi	0,003	1 466	1 523
Sampo Oyj	0,27	11 009	11 009	Telecom Italia Spa	0,003	962	962
Scanfil Oyj	0,17	342	342	TIM SPA	0,002	783	783
Sponda	0,13	559	559	Ranska			
Stonesoft Oyj	0,17	55	55	Arcelor	0,013	785	785
SSH Communications	0,14	30	30	Aventis SA	0,003	1 290	1 290
Stora Enso Oyj	0,19	17 362	17 362	Axa	0,002	495	495
Stockmann Oyj Abp	0,37	2 264	2 592	BNP Paribas	0,004	1 495	1 495
SanomaWSOY Oyj	0,28	3 747	3 799	Carrefour Supermarche	0,004	1 167	1 167
Sysopen Oyj	0,49	146	146	Groupe Danone	0,004	618	641
Tamro Oyj	0,17	716	754	Lafarge SA	0,008	790	790
Talentum Oyj	0,67	386	386	L'OREAL	0,003	1 306	1 306
Technopolis Oyj	0,33	148	161	LVMH SA	0,004	803	803
Teleste Oyj	0,58	245	245	Sanofi-Synthelabo SA	0,001	524	524
Tecnomen Holdings Oyj	0,20	61	61	Schneider Electric SA	0,007	812	812
Tietoator Oyj	0,26	2 801	2 801	Suez SA	0,004	662	662
Tieto-X Oyj	0,31	45	45	TotalFinaElf SA	0,003	2 926	2 926
Tekla Oyj	0,43	155	155	Vivendi Universal	0,002	308	308
Uponor Oyj	0,16	1 049	1 182				
UPM-Kymmene Oyj	0,22	17 519	17 519				
Vacon Oyj	0,17	190	190				
Vaisala Oyj	0,22	869	869				

1 000 €	Osuus kaikista osakkeista, %	Kirjan- pitoarvo 31.12.2002	Markkina- arvo 31.12.2002	1 000 €	Osuus kaikista osakkeista, %	Kirjan- pitoarvo 31.12.2002	Markkina- arvo 31.12.2002
Ruotsi				Yhdysvallat			
Nordea AB FDR	0,045	5 724	5 724	iShares S&P Europe 350			
TeliaSonera AB	0,095	15 524	15 524	Index Fund	0,939	3 848	3 848
				SPDR Trust series 1	0,074	27 680	27 680
Saksa				Pääomarahastot			
Allianz AG	0,002	517	517	Aboa Venture II Ky		542	542
Basf AG	0,005	1 082	1 082	Access Capital LP		4 315	4 315
Bayer AG	0,006	859	859	Access Capital LP II A		563	563
Bayrische Motoren Werke AG	0,004	723	723	Access Capital LP II B		188	188
DaimlerChrysler AG	0,002	558	558	Bio Fund Ventures I Ky		1 459	1 459
Deutsche Bank AG	0,005	1 185	1 185	Bio Fund Ventures II Ky		4 493	4 493
Deutsche Telekom	0,002	1 005	1 005	Bio Fund Ventures III Ky		1 006	1 006
E.ON AG	0,004	1 192	1 192	Ecvitec Technology Funde II Ky		894	894
Muenchener Rueckversicherungs AG	0,002	479	479	Etelä-Pohjanmaan Rahasto Ky		158	158
RWE AG	0,004	519	519	European Fund Investments UK		1 850	1 850
Salzgitter AG	0,068	252	252	Finnmezzanine III Ky		3 798	3 798
SAP AG	0,002	453	453	Finnmezzanine Rahasto I Ky		591	591
Siemens AG	0,003	1 260	1 260	Finnmezzanine Rahasto II Ky		1 432	1 432
ThyssenKrupp Ag	0,014	746	746	Finnventure Rahasto III Ky		732	732
Volkswagen AG	0,007	660	660	Finnventure Rahasto V Ky		10 260	10 260
				Forenia Venture I Ky		608	608
				Garantia PK-lainarahasto I Ky		177	177
				Garantia PK-lainarahasto II Ky		63	63
				GrowHow Rahasto I Ky		102	102
				Helmet SME Ventures Ky		1 060	1 060
				Industri Kapital 2000 Ltd		8 167	8 167
				Kareliaventure Rahasto Ky		82	82
				Lapin Rahasto I Ky		59	59
				Metal Fund Ky		256	256
				Midinvest Fund I Ky		300	300
				Nordic Capital IV Ltd		4 842	4 967
				Nordic Mezzanine Fund I Ky		2 209	2 209
				Profita Fund I Ky		575	575
				Profita Fund II Ky		1 864	1 864
				Promotion Capital I Ky		695	695
				Savon Kasvurahasto I Ky		408	408
				SFK 99 Rahasto Ky		3 224	3 224
				Teknoventure rahasto II Ky		124	124
				Telecomia Venture I		461	461
				Korkorahastot			
				Mandatum Omega Kasvurahasto		44 085	45 254
				Osakerahastot			
				3c Alpha		5 013	5 155
				3c Gamma		3 939	3 939
				ABN AMRO Eastern Europe Equity Fund		9 843	9 843
				Avenir B Kasvu		18 013	18 558
				BGI Denmark index		100	100
				BGI EMU Equity Index B		4 014	4 014
				BGI Norway Index		62	62
				BGI S&P 500 Index		7 308	7 308
				BGI Sweden Index		225	225
				BGI Switzerland Index		1 004	1 004
				BGI UK Index		3 464	3 464
				CAF Asian Renais Inst		22 949	22 949
				Carnegie Medical		6	6
				Carnegie Worldwide		4 647	4 647
				FIM Mondo Kasvurahasto		2 190	2 190
				Fondita Nordic Small Cap B		3 098	3 098
				PW Tactical Allocation Fund Y		3 291	3 291
				T. Rowe Price -US bl ch eq-I		22 462	22 462
				T. Rowe Price -US large cap value eq		23 243	23 243
				T. Rowe Price -US sml co eq		6 490	6 490
				Takuuosuus			
				Keskinäinen Vakuutusyhtiö Fennia		3 364	3 364
						551 610	563 353

1 000 €	Emoyhtiö 2002	Emoyhtiö 2001
Vastuut		
Avoimet johdannaissopimukset		
I Korkojohdannaiset		
Koronvaihtosopimukset		
Sopimusten nimellisarvo	39 071	42 694
Sopimusten käypä arvo	4 634	1 611
Markkina-arvo ei sisällä tilikauden siirtyvää korkoa.		
II Valuuttajohdannaiset		
Avoimet termiini- ja futuurisopimukset		
Kohde-etuuksien nimellisarvo	76 666	72 960
Sopimusten käypä arvo	3 312	-1 357
Suljetut termiini- ja futuurisopimukset		
Kohde-etuuksien nimellisarvo		68 081
Sopimusten käypä arvo		959
III Osakejohdannaiset		
Optiosopimukset		
Ostetut optiot		
Kohde-etuuksien nimellisarvo	6 479	15 478
Sopimusten käypä arvo	277	2 034
Asetetut optiot		
Kohde-etuuksien nimellisarvo		5 421
Sopimusten käypä arvo		-496
Sopimukset, joiden osalta positio on suljettu, eivät sisälly yllä oleviin lukuihin.		
Sijoitussitoumukset		
Pääomarahastot	45 822	62 542
Muut vastuusitoumukset		
Arvonlisäverolain 188§ mukainen vastuu verovelvollisuusryhmän alv-velasta	7 312	4 881
Uudisrakentamisesta ja kiinteistöjen perusparannuksista tehtyjen alv-vähennysten palautusvastuu		490

1 000 €	Emoyhtiö 2002	Emoyhtiö 2001
9. Vakuutustekninen vastuovelka		
Vakuutusmaksuvastuu		
Vastaiset eläkkeet	2 205 910	1 942 197
Osittamaton lisävakuutusvastuu	285 631	426 835
Ositettu lisävakuutusvastuu	5 046	22 121
Vakuutusmaksuvastuu yhteensä	2 496 588	2 391 153
Korvausvastuu		
Alkaneet eläkkeet	1 005 171	1 024 064
Tasoitusbäärä	239 282	223 050
Korvausvastuu yhteensä	1 244 454	1 247 114
Vakuutustekninen vastuovelka yhteensä	3 741 042	3 638 267
Lisäedut		
Ositettu lisävakuutusvastuu 1.1.	22 121	34 035
Tilivuonna maksetut asiakashyvitykset	-26 149	-18 252
Siirto ositettuun lisävakuutusvastuuseen	9 075	6 337
Ositettu lisävakuutusvastuu 31.12.	5 046	22 121
Toimintapääoma		
Oma pääoma ehdotetun voitonjaon vähentämisen jälkeen	22 188	20 988
Peruspääoma, voittovarot, arvonkorotusraho ja keskushallinnon tili		
Tilinpäätössiirtojen kertymä	323	270
Omaisuuksien käyppien arvojen ja taseen kirjanpitoarvojen välinen arvostusero	136 675	105 461
Osittamaton lisävakuutusvastuu	285 631	426 835
Pääomalainat		
Taseen ulkopuoliset sitoumukset		
Aktivoidut vakuutusten hankintamenot ja aineettomat hyödykkeet	-6 139	-3 356
Muut erät	-1 153	
	437 525	550 198
Työeläkevakuutusyhtiölain 17 §:n toimintapääoman vähimmäismäärä	145 709	173 829
Vakavaraisuusaste, % toteutunut toimintapääoma/vakavaraisuuden laskennassa käytetty vastuovelka	12,75	17,29
Vakavaraisuusraja, %	6,37	8,19
Tavoitevyöhykkeen alaraja, % 2 x vakavaraisuusraja	12,73	16,39
Tavoitevyöhykkeen yläraja, % 4 x vakavaraisuusraja	25,47	32,78

1 000 €	Lukumäärä	Konserni 2002	Lukumäärä	Emoyhtiö 2002
10. Oma pääoma				
Takuupääoma		1 682		1 682
Pohjarahasto		3 364		3 364
Rakennusrahasto		30		
Arvonkorotusrahasto		344		
		5 420		5 046
Vapaat rahastot		14 651		14 651
Siirto vuoden 2001 voitosta		1 224		1 224
		15 875		15 875
Edellisten tilikausien voitto/tappio		-14 111		1 291
Käytetty tilikauden aikana		-1 240		-1 240
Tilikauden voitto		-188		1 217
		-15 540		1 268
Oma pääoma yhteensä		5 755		22 188
Takuupääoma, kirjanpitoarvo				
Keskinäinen Vakuutusyhtiö Fennia	10	1 682	10	1 682
Oman pääoman jakautuminen ehdotetun voitonjaon jälkeen				
Takuuosuuden omistajien osuus:				
Takuupääoma		1 682		1 682
Ehdotettu voitonjako takuupääoman omistajille				
Vakuutuskenottajien osuus ehdotetun voitonjaon jälkeen		4 073		20 506
Yhteensä		5 755		22 188
Voitonjakokelpoiset varat				
Tilikauden voitto/tappio		-188		1 217
Muu vapaa oma pääoma				
Muut rahastot		15 875		15 875
Kertyneet voittovarot		-15 352		51
Tilinpäätössiirtojen kertymän oman pääoman osuus		-1 827		
Voitonjakokelpoiset varat yhteensä		-1 492		17 142

Tunnusluvut

Tunnusluvut, milj. e	2002	2001	2000	1999	1998 pro forma
Vakuutusmaksutulo	630,3	612,8	539,8	499,9	453,1
Maksetut eläkkeet	513,9	481,6	448,3	427,2	408,0
Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin	61,7	7,4	37,3	439,5	272,1
tuotto sitoutuneelle pääomalle, %	1,6	0,2	1,1	14,8	10,1 ¹⁾
Liikevaihto	944,0	973,7	960,1	757,9	675,9
Kokonaistulos	-83,4	-135,3	-84,2	347,8	170,5
Kokonaisliikekulut	26,8	23,7	20,2	20,2	19,9
% liikevaihdosta	2,8	2,4	2,1	2,7	2,9
% TEL-palkka- ja YEL-työtulosummasta ²⁾	0,7	0,7	0,6	0,7	0,8
Henkilöstö	221	215	199	200	196
Toimintapääoma	437,5	550,2	713,4	830,5	489,9
% vastuuvelasta	12,7	17,3	24,6	31,2	19,7
suhteessa vakavaraisuusrajaan	2,0	2,1	2,7	2,9	2,9
Vastuuvelka	3 741,0	3 638,3	3 341,9	2 982,2	2 718,5
Tasoisvastuu	239,3	223,0	204,0	184,3	148,3
Eläkevarat	3 877,7	3 743,7	3 631,0	3 515,5	3 011,0
Siirto asiakashyvityksiin (%) TEL-palkkasummasta ³⁾	0,2	0,2	0,5	0,9	0,8
Maksetut asiakashyvitykset (%) TEL-palkkasummasta	0,6	0,8	0,6	0,4	0,2
TEL-palkkasumma	2 671,1	2 574,6	2 282,2	2 075,8	1 887,0
YEL-työtulosumma	312,9	300,4	286,7	283,6	270,0
TEL-vakuutuksenottajia	15 920	14 760	14 730	14 780	14 450
TEL-vakuutettuja	115 460	112 800	107 600	101 000	92 900
YEL-vakuutuksenottajia	19 380	18 840	18 750	18 690	18 560
Eläkkeensaajia	70 040	68 300	66 620	65 220	63 637

¹⁾ Vuoden 1998 tuotto prosentti on laskettu vuoden alun ja lopun käyvien arvojen keskiarvolle eikä pääomassa ole huomioitu kertyviä korkoja.

²⁾ Suhdeluvun laskennassa mukana kokonaisliikekulut ilman sijoitustoiminnan ja työkyvyn ylläpitotoiminnan hoitokuluja.

³⁾ Ei sisällä ositetun lisävakuutusvastuun täydennystä.

Vakuutusmaksutulo sisältää TEL- ja YEL-maksutulot luottotappiot vähennettynä. Maksetut eläkkeet sisältävät eläkkeensaajille maksetut suoritukset. Sijoitustoiminnan tuottoa, kokonaistulosta ja toimintapääomaa on analysoitu jäljempänä. Kokonaistulos muodostuu sijoitustoiminnan ja vakuutusliikkeen tuloksesta ja hoitokustannustuloksesta. Liikevaihto on vakuutusmaksutulo ennen luottotappioita ja jälleenvakuuttajien osuutta lisättyä tuloslaskelman mukaisilla sijoitustoiminnan tuotoilla, arvonkorotuksilla ja muilla tuotoilla sekä vähennettynä arvonkorotusten oikaisulla. Tasoisvastuu toimii puskurina vakuutusliikkeen heilahteluille. Eläkevarat muodostuvat taseen vastuuvelasta ja varojen arvostuseroista.

Vuoden 1998 osalta on esitetty vertailutietona pro forma -laskelmat, jotka kuvaavat Eläke-Fenniaa yhtiönä, jollainen se olisi ollut, jos se olisi toiminut nykyisessä laajuudessaan koko vuoden. Vuodesta 1999 lähtien kukin luvuista on erikseen viitospöyristetty ja näin ollen luvut eivät välttämättä summaudu esitettyyn lopputulokseen.

Sijoitustoiminta

Sijoitusjakauma (sisältää kertyneet korot)	2002		2001		2000		1999		1998 pro forma	
	milj. e	%	milj. e	%	milj. e	%	milj. e	%	milj. e	%
Lainasaamiset	240,5	6,3	242,4	6,6	261,5	7,3	276,3	8,0	307,9	10,4
Joukkolainat	2 214,2	57,7	2 024,0	54,9	1 788,5	50,0	1 514,6	43,9	1 613,9	54,8
Muut rahoitusmarkkina- välineet ja talletukset	328,1	8,6	95,1	2,6	181,4	5,1	239,0	6,9	225,7	7,7
Osakkeet ja osuudet	592,3	15,4	897,3	24,3	968,1	27,1	1 024,1	29,7	424,3	14,4
Kiinteistösjoitukset	459,9	12,0	427,3	11,6	378,2	10,6	392,4	11,4	374,9	12,7
Sijoitukset yhteensä	3 835,1	100,0	3 686,1	100,0	3 577,7	100,0	3 446,4	100,0	2 946,7	100,0

Sijoitustoiminnan tuottoerittely- ja tulostaulukosta selvittää, mistä eristä tuotto muodostui ja miten Eläke-Fennian sijoitustoiminnan nettotuotot tuloslaskelmalla ja toisaalta käyvin arvoin laskettuna riittivät vähimmäistuottovaatimukseen eli vastuuvälille hyvitetävään ja aiempina vuosina lisäksi toimintapääoman tukemiseen siirrettyyn korkoon nähden.

Sijoitustoiminnan tuottoerittely ja tulos, milj. e	2002	2001	2000	1999	1998 pro forma
Suorat nettotuotot	157,5	162,6	157,0	136,9	137,7
Lainasaamiset	12,5	13,1	13,1	14,1	19,3
Joukkolainat	98,3	97,4	85,6	80,2	80,6
Muut rahoitusmarkkinavälineet ja talletukset	10,0	8,3	12,6	5,6	8,1
Osakkeet ja osuudet	15,8	19,2	22,8	11,3	8,6
Kiinteistösijoitukset	21,8	23,7	21,3	19,7	18,0
Muut sijoitukset					
Sijoituslajeille kohdistamattomat tuotot, kulut ja liikekulut ¹⁾	-1,0	1,0	1,6	6,1	3,2
Arvonmuutokset kirjanpidossa ²⁾	-127,0	28,3	124,6	61,9	32,3
Osakkeet ja osuudet	-118,1	-10,0	120,4	46,1	25,7
Joukkolainat	-0,6	39,0	1,6	16,1	16,8
Kiinteistösijoitukset	-6,3	0,3	2,7	-0,3	-10,3
Muut sijoitukset	-2,0	-1,0	-0,2	0,0	0,0
Sijoitustoiminnan nettotuotot kirjanpidossa	30,5	191,0	281,6	198,8	170,0
Arvostuserojen muutos	31,2	-183,6	-244,2	240,7	102,1
Osakkeet ja osuudet	-45,2	-155,2	-269,6	373,4	43,6
Joukkolainat	73,7	-33,1	21,3	-135,4	65,8
Kiinteistösijoitukset	2,3	4,8	3,7	2,7	-7,2
Muut sijoitukset	0,4	-0,1	0,3	0,0	0,0
Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvo	61,7	7,4	37,3	439,5	272,1
Vastuuvelan tuottovaatimus	-165,2	-165,5	-143,8	-128,3	-130,7
Sijoitustoiminnan kirjanpidollinen tulos	-134,6	25,5	137,8	70,5	39,4
Sijoitustoiminnan tulos käyvin arvo	-103,4	-158,1	-106,4	311,2	141,4

¹⁾ Sisältää mm. sellaiset tuloslaskelman korkoerät, joita ei kirjata sijoitustoiminnan tuottoihin.

²⁾ Myyntivoitot ja -tappiot sekä muut kirjanpidon arvonmuutokset.

Sijoitusten tuotto prosentit lasketaan sijoitusjakauman mukaisesti kullekin omaisuuserälle. Sitoutunut pääoma lasketaan lisäämällä kauden alun markkina-arvoon kauden aikaiset kassavirrat painotettuna sillä suhteellisella osuudella koko kauden pituudesta, joka on jäljellä tapahtumapäivästä kauden loppuun. Sijoitustuotot muodostuvat sijoituskauden tuloslaskelman mukaisista nettotuotoista lisätynä arvostuserojen muutoksella. Sitoutuneeseen pääomaan on luettu mukaan kertyneet erääntymättömät korot.

Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvo 1.1.–31.12.2002	Sijoitusten nettotuotot käyvin arvo 2002, milj. e	Sitoutunut pääoma 2002, milj. e	Tuotto sitoutuneelle pääomalle 2002, %	Tuotto sitoutuneelle pääomalle, %			
				2001	2000	1999	1998 ³⁾
Lainasaamiset	10,4	233,1	4,5	4,8	5,0	5,0	5,5
Joukkolainat	171,4	2 025,5	8,5	5,6	6,9	-2,2	12,1
korkorahastojen kanssa	172,2	2 048,3	8,4	5,5	6,9	-	-
Muut rahoitusmarkkinavälineet ja talletukset	10,6	285,0	3,7	5,0	4,4	3,0	2,5
Osakkeet ja osuudet	-147,5	798,7	-18,5 ¹⁾	-14,7	-12,2	93,0	20,9
ilman korkorahastoja	-148,2	775,9	-19,1	-17,3	-13,1	-	-
Kiinteistösijoitukset	17,8	413,2	4,3	7,4	7,8	6,0	0,2
Sijoitukset yhteensä	62,7	3 755,5	1,7	0,2	1,0	14,6	10,1
Sijoitustoiminnan kohdistamattomat tuotot, kulut ja liikekulut ²⁾	-1,0		0,0	0,0	0,0	0,2	
Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvo	61,7		1,6	0,2	1,1	14,8	

¹⁾ Henki-Fennian osakkeiden käypänä arvona 31.12.2002 on käytetty varovaisesti arvioitua luovutushintaa. Osaketuotto ilman Henki-Fennian vaikutusta -19,7 % ja kokonaistuotto 1,4 %.

²⁾ Sisältää mm. sellaiset tuloslaskelman korkoerät, joita ei kirjata sijoitustoiminnan tuottoihin.

³⁾ Vuoden 1998 tuotto prosentti on laskettu vuoden alun ja lopun käypien arvojen keskiarvolle eikä pääomassa ole huomioitu kertyviä korkoja.

Maksun hoitokustannusosan riittävyys ja kokonaisliikekulut

Eläketurvan hoitamiseen tarvittavat varat kerätään vakuutusmaksun hoitokustannusosalla. Tällä hoitokustannusosalla kustannetaan korvaustoinnin hoitokulut sekä vakuutusten hankinnasta, hoidosta ja yleisestä hallinnosta aiheutuvat kulut poistoinen. Muihin tuottoihin sisältyvät muun muassa vakuutusten ilmoitusliikenteen laiminlyönnin johdosta asiakkailta perityt maksun korotukset.

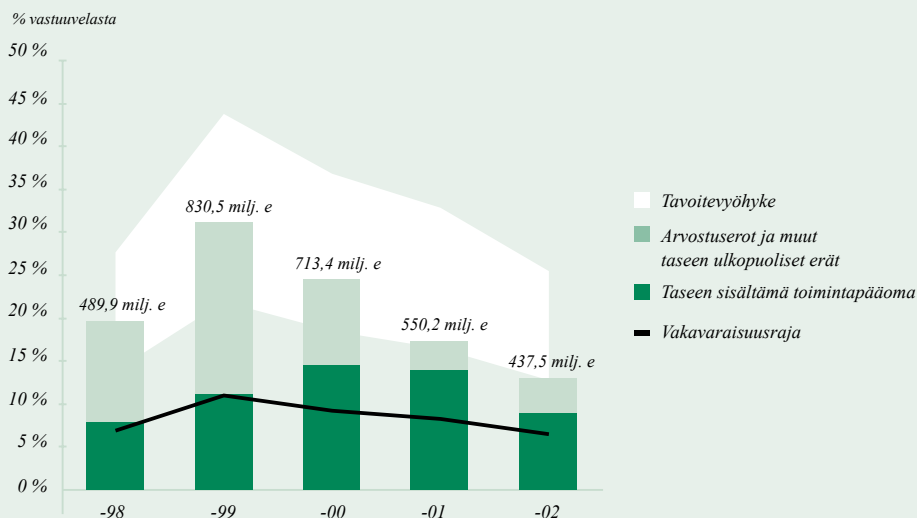
Sijoitustoiminnan hoitokulut kustannetaan sijoitustoiminnan tuotoilla. Sijoitustoiminnan hoidon tehokkuutta on Eläke-Fenniassa seurattu sijoitustoiminnan liikekulujen ja sitoutuneen pääoman suhteella. Tämä suhdeluku on suuntaa antava, sillä se ei sisällä esimerkiksi rahastojen hoitopalkkioita, jotka ovat pienentäneet rahastojen tuottoja.

Hoitokustannustulos ja kokonaisliikekulut, milj. e	2002	2001	2000	1999	1998 pro forma
Vakuutustoiminta					
Vakuutusmaksun hoitokustannusosat	23,4	22,1	18,6	17,6	15,8
Toimintokohtaiset liikekulut	21,5	19,0	16,5	17,3	17,0
Muut tuotot ja kulut	0,5	0,7	0,5	0,4	0,3
Hoitokustannustulos	2,4	3,9	2,5	0,7	-0,8
Liikekulut % hoitokustannustulosta	90,0	83,1	86,8	96,2	105,4
Sijoitustoiminta					
Sijoitustoiminnan liikekulut	5,0	4,5	3,4	2,7	2,7
% sitoutuneesta pääomasta	0,13	0,12	0,10	0,09	0,10
Työkyvyn ylläpitotoiminnan liikekulut	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2
Kokonaisliikekulut	26,8	23,7	20,2	20,2	19,9

Yhtiön vakavaraisuus

Työeläkeyhtiön vakavaraisuutta mitataan toimintapääomalla ja sen suhteella yhtiön sijoitusomaisuuden riskipitoisuuden mukaan määräytyvään vakavaraisuusrajaan ja vakavaraisuuslaskennassa käytettävään vastuuelkaan. Toimintapääoma muodostuu yhtiön omasta pääomasta, omaisuuden käypien arvojen ja kirjanpitoarvojen erotuksesta, osittamattomasta lisävakuutusvastuusta, poisteroesta vähennettynä aineettomilla hyödykkeillä ja ei-suojaavien johdannaisten enimmäistappiolla.

Toimintapääoma ja sen rajat	2002	2001	2000	1999	1998 pro forma
Toimintapääoma, milj. e	437,5	550,2	713,4	830,5	489,9
- taseeseen sisältyvä toimintapääoma, milj. e	302,0	444,7	424,4	297,2	197,3
- arvostuserot ja muut taseen ulkopuoliset erät, milj. e	135,5	105,5	289,1	533,3	292,6
Toimintapääoma, % vastuuelasta	12,7	17,3	24,6	31,2	19,7
- taseeseen sisältyvä toimintapääoma, %	8,8	14,0	14,6	11,2	7,9
- arvostuserot ja muut taseen ulkopuoliset erät, %	3,9	3,3	10,0	20,0	11,8
Vakavaraisuusraja, % vastuuelasta	6,4	8,2	9,2	10,9	6,9
Tavoitevyöhykkeen alaraja, % vastuuelasta	12,7	16,4	18,4	21,9	13,8
Tavoitevyöhykkeen yläraja, % vastuuelasta	25,5	32,8	36,8	43,7	27,6
Toimintapääoman suhde vakavaraisuusrajaan	2,0	2,1	2,7	2,9	2,9

Tilikauden tulosanalyysi

Tulosanalyyysiin on koottu yhteen ylijäämän lähteet eli sijoitustoiminnan tulos käyvin arvo, hoitokustannustulos ja vakuutusliikkeen tulos sekä ylijäämän käyttökohteet.

Vakuutusliikkeen tulokseen vaikuttaa suoraan vakuutuskannan rakenne ja tulos kertoo, kuinka hyvin vakuutusmaksut ovat riittäneet eläketapahtumista aiheutuneisiin kustannuksiin. Vuosittain toteutuva positiivinen TEL:n mukainen vakuutuksen tulos viedään tasoitusvastuuseen ja negatiivinen tulos katetaan tasoitusvastuusta. Vuonna 2002 TEL:n lisäturvan mukainen tasoitusvastuu ylitti ylärajansa ja ylite siirrettiin toimintapääomaan. Samoin YEL:n mukaisen lisäeläkevakuutuksen tulos sisältyy toimintapääoman muutokseen.

Yhtiön vakavaraisuutta purettiin osittamattomasta lisävakuutusvastuusta 132,2 miljoonaa euroa vastuuvelan korkovaateen täyttämiseksi, 4,5 miljoonaa euroa asiakashyvityksiin siirrettäväksi ja lisäksi ositettua lisävakuutusvastuuta täydennettiin 4,5 miljoonalla eurolla.

Tulosanalyyysi, milj. e	2002	2001	2000	1999	1998 pro forma
Tuloksen synty					
Vakuutusliikkeen tulos	17,6	19,0	19,7	35,9	29,8
Sijoitustoiminnan tulos käyvin arvo	-103,4	-158,1	-106,4	311,2	141,4
+ Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvo	61,7	7,4	37,3	439,5	272,1
- Vastuuvelan tuottovaatimus	-165,2	-165,5	-143,8	-128,3	-130,7
Hoitokustannustulos	2,4	3,9	2,5	0,7	-0,8
Kokonaistulos	-83,4	-135,3	-84,2	347,8	170,5
Tuloksen käyttö					
Vakavaraisuuden muutokseen	-92,5	-141,6	-96,6	330,1	154,6
Tasoitusvastuun muutokseen	16,2	19,0	19,8	36,0	29,8
Toimintapääoman muutokseen	-108,7	-160,6	-116,4	294,1	124,8
Osittamattoman lisävakuutusvastuun muutokseen	-141,2	28,1	132,9	59,0	28,2
Arvostuserojen muutokseen	31,2	-183,6	-244,2	240,7	102,1
Tilinpäätössiirtojen kertymän muutokseen	0,1	-6,4	-6,4	-6,4	-6,2
Tilikauden voittoon	1,2	1,2	1,4	0,8	0,7
Siirtoon asiakashyvityksiin	4,5	6,3	12,5	17,7	15,7
Ositetun lisävakuutusvastuun täydennykseen	4,5	-	-	-	-
Yhteensä	-83,4	-135,3	-84,2	347,8	170,5

Tunnuslukujen lukijan opas

Arvostusero Omaisuuden käyvän arvon ja kirjanpitoarvon erotus.

Asiakashyvyitys Yhtiön toimintapääoman ja vakavaraisuus- aseman keskinäisestä suhteesta määräytyvä hyvyitys, joka annetaan TEL-vakuutuksenottajille vakuutusmaksun alennuksena.

Eläkevarat Eläkevarat on taseen vastuuelka + varojen arvostuserot.

Hoitokustannustulos Hoitokustannustulos lasketaan siten, että liikekulujen kattamista varten peritystä vakuutusmaksun hoitokustannusosasta vähennetään yhtiön liikekulut sijoitustoiminnan liikekuluja lukuun ottamatta.

Katettava vastuuelka Katettavaan vastuuelkaan luetaan tilinpäätöksen vastuuelan lisäksi velka vastuunjakoon ja vakuutusmaksuista johtuvat velat vakuutuksenottajille. Yrittäjien eläkelain mukaisessa perusvakuutuksessa ei tällä hetkellä ole katettavaa vastuuta.

Lakisääteiset maksut Eläke-Fennian osuus eläkelaitosten keskuslaitoksena toimivan Eläketurvakeskuksen kuluista.

Liikevaihto Liikevaihto on vakuutusmaksutulo ennen luototappioita ja jälleenvakuuttajien osuutta + tuloslaskelman mukaiset sijoitustoiminnan tuotot + arvonorotukset – arvonorotusten oikaisut + muut tuotot.

Mukautettu vakavaraisuus Mukautetun vakavaraisuuden tarkoituksena on antaa kuva vakuutusyhtiön vakavaraisuudesta, kun otetaan huomioon sen omistukset muissa vakuutusyhtiöissä ja vähennetään ristiin rahoitus vakuutusyhtiöryhmään kuuluvien muiden yritysten kanssa.

Ositettu lisävakuutusvastuu Ositettuun lisävakuutusvastuuseen siirretään varoja käytettäväksi vakuutuksenottajille annettaviin asiakashyvyityksiin.

Osittamaton lisävakuutusvastuu Osittamaton lisävakuutusvastuu on osa yhtiön toimintapääomaa ja se toimii puskurina sijoitustoiminnan tuottoihin liittyville heilahteluille.

Pääoma-arvo Pääoma-arvo on tulevaisuudessa maksettavaksi erääntyvien yhden euron kokoisten eläke-erien summa. Pääoma-arvoa laskettaessa otetaan huomioon ihmisten jäljellä oleva elinaika, kuolevuus ja sairastavuus ja kertyneelle jäljellä olevalle pääomalle hyvitetään 3 prosentin korko.

Vakuutusliikkeen tulos Vakuutusliikkeen tulos kertoo yhtiön vastuulla olevan vakuutusliikkeen tuloksen. Se lasketaan vähentämällä riskin kattamista varten perityistä vakuutusmaksuista maksetut rahastoidut korvaukset.

Sijoitustoiminnan kirjanpidollinen tulos Sijoitustoiminnan kirjanpidollinen tulos lasketaan lisäämällä sijoitustoiminnan nettotuottoihin korkoerät, jotka tuloslaskelmassa sisältyvät

muihin eriin ja vähentämällä vastuuelan korkovaatimus. Sijoitusomaisuuden nettotuotto pitää sisällään tuloutuneet arvomuutokset.

Sijoitustoiminnan tulos Sijoitustoiminnan tulos lasketaan lisäämällä sijoitustoiminnan kirjanpidolliseen tulokseen omaisuuden arvostuserojen muutokset.

Sijoitustoiminnan tuotto Sijoitustoiminnan tuotto lasketaan sijoitusjakautta vastaaville sijoituslajeille aika- ja rahapainotettuna. Johdannaiset huomioidaan luonteensa mukaisesti omaisuuslajeittain.

Sitoutunut pääoma Markkina-arvoon arvostettu sijoitusomaisuus kauden alussa lisätyn sitoutumisaikapainoilla painotetuilla kassavirroilla. Sijoitusomaisuuteen luetaan myös sijoitusten korkosaamiset.

Tasoiusvastuu Tasoiusvastuu toimii puskurina vakuutusliikkeen heilahteluille. Vuosittain toteutuva positiivinen vakuutusliikkeen tulos viedään tasoiusvastuuseen ja negatiivinen tulos katetaan tasoiusvastuusta.

Toimintapääoma Toimintapääomalla tarkoitetaan sitä määrää jolla yhtiön varat käypiin arvoihin arvostettuina ylittävät yhtiön velat. Velkoihin ei tällöin lueta osittamatonta lisävakuutusvastuuta.

Vakavaraisuus Työeläkeyhtiön vakavaraisuuden riittävyys- den seuranta perustuu riskiteoreettiseen tarkasteluun. Tämän tarkastelun perussuureena on ns. vakavaraisuusraja. Tavoitevyöhykkeen alaraja on vakavaraisuusrajan kaksinkertainen määrä ja yläraja nelinkertainen määrä. Vakavaraisuusraja ja tavoitevyöhykkeen rajat määritellään prosentteina yhtiön vastuuelasta. Mitä riskipitoisempi yhtiö sijoitusjakautta on, sitä korkeampi on vakavaraisuusraja.

Vakuutustekninen vastuuelka Yhtiön vakuutussopimuksista aiheutuva vastuu muodostuu vakuutusmaksuvastuusta ja korvausvastuusta. Vakuutusmaksuvastuu on arvio tuleviin vakuutustapahtumiin perustuvien eläkesuoritusten pääomaarvosta vähennettynä odotettavissa olevien tulojen pääomaarvolla. Korvausvastuuseen varataan tilinpäätöksessä jo sattuneiden eläketapahtumien tulevaisuudessa maksettavat korvaukset. Ositettu ja osittamaton lisävakuutusvastuu luetaan vakuutusmaksuvastuuseen ja tasoiusvastuu luetaan korvausvastuuseen.

Vastuuelan korkovaatimus Vastuuelan korkovaatimus on vastuuelalle hyvitettävä vähimmäiskorko. Sen määrittää ns. laskuperustekorko, jonka sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö on vahvistanut.

Vastuuelkaa kattava omaisuus Yhtiön omaisuus on jaettu kahdeksaan ryhmään sijoitusten turvaavuuden perusteella. Kullekin ryhmälle on määriteltävy osuudet, jonka ne voivat enintään vastuuelasta kattaa. Vastuuelkaa kattava omaisuus arvostetaan pääsääntöisesti käypään arvoon.

Hallituksen esitys voiton käytöstä

Hallitus ehdottaa, että tilikauden ylijäämästä 1 216 804 eurosta varataan yleishyödylliseen tai siihen verrattavaan tarkoitukseen 20 000 euroa, käyttörahastoon siirretään 1 180 000 euroa ja voitto- ja tappiotilille jätetään 16 804 euroa. Eläke-Fennian konsernin voitonjakokelpoiset varat tilikaudelta 2002 ovat -1 492 367,70 euroa, minkä vuoksi takuupääomalle ei makseta korkoa vuonna 2002.

Helsingissä 11. päivänä maaliskuuta 2003

Eero Lehti

Jalo Paananen

Lasse Heiniö
toimitusjohtaja

Pertti Parmanne

Lars-Erik Gästgivars

Ilkka Joenpalo

Heikki Kauppi

Olavi Nieminen

Heikki Ropponen

Pekka Sairanen

Mikko Karpoja, SHV
Vakuutusyhtiölain
18 luvun 8 §:n mukainen
vakuutusmatemaatikko

Tilintarkastuskertomus

Keskinäinen vakuutusyhtiö Eläke-Fennian omistajille

Olemme tarkastaneet Keskinäinen vakuutusyhtiö Eläke-Fennian kirjanpidon, tilinpäätöksen ja hallinnon tilikaudelta 1.1.–31.12.2002. Hallituksen ja toimitusjohtajan laatima tilinpäätös sisältää toimintakertomuksen sekä konsernin ja emoyhtiön tuloslaskelmat, taseet ja liitetiedot. Suorittamamme tarkastuksen perusteella annamme lausunnon tilinpäätöksestä ja hallinnosta.

Allekirjoittaneen Per-Olof Johanssonin, KHT, johdolla on tilivuoden aikana ja sen päätyttyä suoritettu kirjanpidon ja hallinnon jatkuvaa tarkastusta, josta on annettu erillinen valvontatarkastuskertomus.

Tilintarkastus on suoritettu hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Kirjanpitoa sekä tilinpäätöksen laatimisperiaatteita, sisältöä ja esittämistapaa on tällöin tarkastettu riittävässä laajuudessa sen toteamiseksi, ettei tilinpäätös sisällä olennaisia virheitä tai puutteita. Hallinnon tarkastuksessa on selvitetty hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenten sekä toimitusjohtajan toiminnan lainmukaisuutta työeläkevakuutusyhtiölain, vakuutusyhtiölain ja osakeyhtiölain säännösten perusteella.

Tilinpäätös on laadittu kirjanpitolaian sekä tilinpäätöksen laatimista koskevien muiden säännösten ja määräysten mukaisesti. Tilinpäätös antaa kirjanpitolaissa tarkoitetulla tavalla oikeat ja riittävät tiedot konsernin sekä emoyhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Tilinpäätös konsernitilinpäätöksineen voidaan vahvistaa sekä vastuuvapaus myöntää emoyhtiön hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenille sekä toimitusjohtajalle tarkastamaltamme tilikaudelta. Hallituksen esitys ylijäämän käsittelystä on vakuutusyhtiölain mukainen.

Helsingissä 21. päivänä maaliskuuta 2003

Per-Olof Johansson, KHT

Marja Tikka, KHT

Hallintoneuvoston lausunto

Keskinäisen vakuutusyhtiön Eläke-Fennian hallintoneuvosto on käsitellyt yhtiön vuoden 2002 tilinpäätöksen ja konsernitilinpäätöksen sekä tilintarkastuskertomuksen. Hallintoneuvostolla ei ole niiden johdosta huomauttamista.

Hallintoneuvosto esittää yhtiökokoukselle, että tilinpäätös ja konsernitilinpäätös vahvistettaisiin ja hallituksen ehdotus tilikauden ylijäämän käyttämisestä hyväksyttäisiin.

Helsingissä 9. päivänä huhtikuuta 2003

Hallintoneuvoston puolesta

Markku Koskenniemi
hallintoneuvoston puheenjohtaja

Virallinen tilinpäätös

Yhtiön virallinen tilinpäätös ja konsernin tilinpäätös ovat nähtävissä Eläke-Fennian pääkonttorissa, Kansakoulukuja 1, Helsinki.

Hallintoelimet 1.1.2003

HALLINTONEUVOSTO

Markku Koskenniemi

yrittäjäneuvos
Tammerneon Oy
Tampere
puheenjohtaja

Eino Rajamäki

yrittäjäneuvos
Seinäjoen Varaosakeskus Oy
Seinäjoki
varapuheenjohtaja

Heimo Aho

toimitusjohtaja
SKS-tekniikka Oy
Vantaa

Veikko Ampuja

työnjohtaja
Teknisten Liitto TL ry
Helsinki

Kaj Ericsson

toimitusjohtaja
Harry Schauman Stiftelse
Vaasa

Henry Fagerström

toimitusjohtaja
Oy BTL East Ab
Helsinki

Ernst Gylfe

toimitusjohtaja
Helsingin Villakehräämö Oy
Helsinki

Tauno Jalonen

toimitusjohtaja
Suomen Yrittäjien Sypoint Oy
Helsinki

Pentti Jussila

toimitusjohtaja
Kuljetusliike I Lehtonen Oy
Rovaniemi

Sirpa Järvinen

valokuva-laborantti
Teknisten ja Erikoisammattien
Liitto ry TEKERI
Helsinki

Harri Kainulainen

toimitusjohtaja
Lähivakuutus Keskinäinen Yhtiö
Espoo

Jorma Kielenniva

toimitusjohtaja
Novo Group Oyj
Helsinki

Nils Komi

liittosihteeri
Liikealan ammattiliitto ry
Helsinki

Auli Korhonen

puheenjohtaja
Tekstiili- ja Vaatetustyöväen
liitto Teva ry
Tampere

Mirja-Leena Kullberg

brandijohtaja
Nanso Oy
Loviisa

Tapio Liinamaa

toimitusjohtaja
Härmän Kuntokeskus
Ylihärnä

Markku Markkula

puheenjohtaja
Tekniikan Akateemisten Liitto
TEK ry
Helsinki

Pertti Nordman

toimitusjohtaja
RTK-Palvelu Oy
Rauma

Häkan Nystrand

puheenjohtaja
METO-Metsäalan
asiantuntijat ry
Helsinki

Esa Ojala

teollisuusneuvos
Teho Filter Oy
Sievi

Vuokko Rehn

yrittäjä
Mikkelin Autotarvike Ky
Mikkeli

Hannu Riihelä

toimitusjohtaja
Eiri Oy
Lahti

Heikki Rinta-Rahko

toimitusjohtaja
Kurikan Keskus-Optiikka Ky
Kurikka

Lasse Savonen

toimitusjohtaja
AstraZeneca Oy
Kirkkonummi

Mikael Silvennoinen

toimitusjohtaja
OKO Osuuspankkien
Keskuspankki Oyj
Helsinki

Jukka Tikka

toimitusjohtaja
Länsi-Savo Oy
Mikkeli

Timo Vallittu

puheenjohtaja
Kemianliitto - Kemifacket ry
Helsinki

Kalevi Vuorisalo

toimitusjohtaja
Teknikum Oy
Vammala

ELÄKEASIAIN NEUVOTTELUKUNTA

Jukka Vainio

johtaja
Eläke-Fennia
Helsinki
puheenjohtaja

Pekka Kätkönen

johtaja
Tekniikan Akateemisten Liitto
TEK ry
Helsinki

Raimo Kärnä

työsuojelusihteeri
Metallityöväen Liitto ry
Helsinki

Vesa Rantahalvari

asiamies
Palvelutyöntajat ry
Helsinki

Hannu Saimanen

johtaja
Puu- ja erityisalojen
työttömyyskassa
Helsinki

Markku Salomaa

lakimies
Toimihenkilökeskusjärjestö
STTK ry Helsinki

Markus Äimälä

varatuomari
Teollisuuden ja Työntantajain
Keskusliitto
Helsinki

Seppo Mattila

ylilääkäri
Eläke-Fennia
Helsinki
asiantuntijajäsen

VAKUUTETTUIJEN NEUVOTTELUKUNTA

Jouko Malinen

pääsuunnittelija
Novo Group Oyj
Helsinki
puheenjohtaja

Tom Roth

työnjohtaja
Suomen Turistiauto Oy
Helsinki
varapuheenjohtaja

Pertti Asikanius

konttorinhoitaja
Keski-Uusimaa Oy
Sipoo

Taiju Eerikäinen

sairaanhoitaja
A-Klinikkasäätiö
Helsinki

Senja Hakola

airwothiness engineer
Air Botnia Oy
Espoo

Sinikka Hyypä

varastotyöntekijä
Kokkolan Halpa-Halli Oy
Kokkola

Esa Ikkellä

projektipäällikkö
Are Oy
Jyväskylä

Helena Joenkoski

tuotekokooja
Kemppi Oy
Lahti

Toivo Juntunen

ostopäällikkö
Kemppi Oy
Lahti

Seppo Kurki

faktori
Uusimaa Oy
Porvoo

Maija Levonpää

kasaja
Metsäpuu Oy
Loimaa

Tuija Linna

toimitusvalvoja
Schenker Oy
Helsinki

Mauri Nevalainen

osastopäällikkö
Kemppi Oy
Lahti

Heli Mäkinen

leipuri
Primulan Leipomot Oy
Helsinki

Juhani Parmonen

kivityömiehen
Mittakivi Oy
Juuka

Johanna Rajala

myyjä
H&M Hennes&Mauritz Oy
Turku

Raimo Rautanen

autonkuljettaja
Suomen Kiitoautot Oy
Myrskylä

Kalevi Saarinen

valmistuspäällikkö
Mariodos Oy
Virkkala

Vuokko Toivola

tuotannon tarkastaja
Pola Oy
Lappeenranta

Arvi Tuomarmäki

sähköasentaja
Hella Lighting Finland Oy
Salo

**SUURASIAKAS-
NEUVOTTELUKUNTA****Juhani Enkovaara**

toimitusjohtaja
Eho Oy
Helsinki
puheenjohtaja

Heikki Rinta-Rahko

toimitusjohtaja
Kurikan Keskus-Optiikka Ky
Kurikka
varapuheenjohtaja

Juhani Aho

hallituksen puheenjohtaja
Helsingin Lääkärikeskus
Helsinki

Jack Björklund

talousjohtaja
Schenker East Oy Ab
Helsinki

Kari Blomberg

toimitusjohtaja
Rocla Oyj
Järvenpää

Christer Boije

varatoimitusjohtaja
Pohjoismainen Investointipankki
Helsinki

Göran Cedercreutz

toimitusjohtaja
Victor Ek Oy Ab
Helsinki

Rabbe Grönblom

hallituksen puheenjohtaja
Kotipizza Oyj
Vaasa

Jarmo Halonen

toimitusjohtaja
Elecster Oyj
Toijala

Björn Hartman

toimitusjohtaja
Oy C. J. Hartman Ab
Vaasa

Timo Hietala

toimitusjohtaja
TH-Laite Oy
Rovaniemi

Reijo Jokela

toimitusjohtaja
Suomen Broiler Oy
Masku

Tuomo Järvinen

hallituksen puheenjohtaja
Esski Oy
Hollola

Aimo Kaarresalo

toimitusjohtaja
Suomen Turistiauto Oy
Helsinki

Jouko Karttunen

toimitusjohtaja
Tiliaktiiva Oy
Helsinki

Jyrki Kaskinen

toimitusjohtaja
Raskone Oy
Vantaa

Björn Kolster

hallituksen puheenjohtaja
Kolster Oy Ab
Helsinki

Heikki Lamminaho

toimitusjohtaja
Are Oy
Helsinki

Pasi Lohikko

toimitusjohtaja
Tunturi Oy Ltd
Turku

Ulla Matsi-Koistinen

talousjohtaja
Taloustutkimus Oy
Helsinki

Lasse Murto

toimitusjohtaja
A-Klinikkasäätiö
Helsinki

Martti Paunu

toimitusjohtaja
Väinö Paunu Oy
Tampere

Arto Pohto

toimitusjohtaja
Lillbacka Oy
Kauhava

Klaus Saarikallio

toimitusjohtaja
Normek Oy
Vantaa

J. Pertti Siikarla

toimitusjohtaja
Yrittäjien Oikeussuoja Oy
Helsinki

Kaj Ström

toimitusjohtaja
Motoral Oy Ab
Helsinki

Seppo Suuriniemi

toimitusjohtaja
Vammalan Konepaja Oy
Vammala

Antti Tiitola

toimitusjohtaja
Lidl Suomi Ky
Espoo

Esko Torssonen

varatoimitusjohtaja
Suomen Kiitoautot Oy
Joensuu

Juha Valkamo

toimitusjohtaja
Primula Oy Ab
Helsinki

Lennart Varjo

toimitusjohtaja
Hella Lighting Finland Oy
Salo

Reijo Vauhkonen

teollisuusneuvos
Tulikivi Oyj
Juuka

Arvo Viinonen

hallituksen puheenjohtaja
Kojaltek Oy
Oulu

Olli Vilppunen

toimitusjohtaja
LSK Electrics Oy
Lahti

Pertti Vuorio

toimitusjohtaja
Salon Seudun Puhelin Oy
Salo

Keskinäinen vakuutusyhtiö Eläke-Fennia

Kansakoulukuja 1

00100 HELSINKI

Postiosoite 00041 ELÄKE-FENNIA

Puhelin 010 5031

Faksi 010 503 7680

www.elake-fennia.fi